

Сьогодні у номері:

Про Конституцію.....	3
Застосування в Україні Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей.....	4
Обов'язок батьків утримувати дитину та його виконання.....	11
Доручення, довіреності та їх види.....	13
Захист прав громадян - мешканців багатоквартирних будинків.....	14
Реєстрація та розірвання шлюбу із засудженими до позбавлення волі.....	15
Видача документів про державну реєстрацію актів цивільного стану.....	16
Відмова у відкритті провадження в адміністративних справах.....	16
Загальні засади державної реєстрації правочину стосовно права власності та реєстрації права власності.....	18
Поняття і сутність самочинного (самовільного) будівництва.....	18
Приватні підприємства, інші види підприємств.....	19
Загальні умови виконання рішень про вселення стягувача.....	20
Звернення стягнення на кошти боржника.....	21
Порядок реалізації арештованого державними виконавцями майна.....	21
Порядок оскарження дій арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) у процесі провадження господарської діяльності.....	22

Редакційна колегія

Начальник

Головного управління юстиції
у Полтавській області
Колотилова Тетяна Михайлівна

Заступник начальника

Головного управління юстиції
у Полтавській області
Зубарева Світлана Віталіївна

Начальник Головного Управління
праці та соціального захисту
населення Полтавської обласної
державної адміністрації
Корнієнко Людмила Василівна

Заступник начальника

Головного управління освіти і науки
Полтавської обласної державної
адміністрації
Горбаньова Світлана Володимирівна

Заступник начальника, Головного
управління - начальник управління
інформаційної політики Головного
управління інформації та
внутрішньої політики
Полтавської обласної державної
адміністрації
Коробов Олег Ігорович

Голова комісії з питань забезпечення
законності та правопорядку
Полтавської обласної ради
Хрїстов Дмитро Іванович

Начальник відділу правової роботи,
правової освіти та державної
реєстрації нормативно - правових
актів Головного управління юстиції
у Полтавській області
Давиденко Олена Михайлівна

Головний редактор
Карюк Світлана Володимирівна

Наступний номер газети вийде 25 липня 2012 року

Юридично-інформаційна газета "Правовий вісник"

Свідоцтво про державну реєстрацію Серія ПЛ №788-45 Р від 11 квітня 2007р.

Засновник: Головне управління юстиції у Полтавській області,
видається за кошти Полтавської обласної ради, згідно програми "Правової освіти
населення області 2011-2015 роки".

Адреса: 36022 м. Полтава, пров. Рибальський, 10 "а".

Тел. факс: (0532) 57-26-14, (050) 63-12-862

Тираж 1000 примірників. Оригінал- макет ПП "Сонатта" Друк: ПП "ІнАрт"

Редакція не несе відповідальність за зміст статей і рекламних оголошень.

Передрук матеріалів без погодження з редакцією заборонено.

Про Конституцію

тому її можна розглядати як запоруку майбутньої злагоди в нашому суспільстві, гарантію його розвитку на засадах забезпечення рівноваженості різних соціальних верств та політичних течій за умови неодмінного визнання непорушності політичного суверенітету нашої держави.

Розглядати Конституцію України лише як правовий акт було б не зовсім правильно. Вона є надзвичайно важливим політико-правовим документом довгострокової дії, яким збагатилася наша держава, підвалинами не лише сучасних, а й майбутніх перетворень у суспільстві, основою його консолідації. Одночасно хотілося б звернути увагу, що в ній містяться і окремі моральні орієнтири соціальної справедливості.

Крім політичного значення Конституція України має надзвичайно велику юридичну цінність як правовий акт. Перш за все, це Основний Закон держави, який має найвищу юридичну силу. Всі закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі і повинні відповідати їй. А це значить, що Конституція є основним джерелом нашого законодавства, розрахованим на тривалий період.

Кор.: Тетяно Михайлівно, як можна взагалі охарактеризувати Основний закон нашої держави та які особливості нашої Конституції?

Колотілова Т.М.: Конституція України має свою структуру, обумовлену змістом, предметом правового регулювання і формою Основного Закону держави. Вона складається з преамбули та п'ятнадцяти розділів. У преамбулі Конституції виражені найбільш принципові положення та ідеї, якими керувалася Верховна Рада України, ухвалюючи Основний Закон держави: Розділи I-XIV об'єднують у собі 161 статтю. Останній розділ (розділ XV. Перехідні положення) містить приписи, пов'язані з поступовим введенням у дію окремих положень Конституції, об'єднаних у 14 пунктів.

Конституція покликана встановити певні правила, за якими мають будуватися найважливіші суспільні відносини. У сучасній Конституції України цьому присвячено передує I розділ. Конституція закріплює в Україні засади державної політики, спрямованої, перш за все, на забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя. Вона заклала серйозні підвалини для розвитку і зміцнення демократичної, соціальної і правової держави, в якій людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Через зміст Конституції проводиться надзвичайно цінна і гуманна ідея про те, що

саме держава функціонує для людини, відповідає перед нею, а не навпаки. І це є головним її обов'язком. Ми вже сьогодні усвідомлюємо, що інакше і не повинно бути. Адже Український народ є джерелом влади, яку він реалізує через відповідні органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Тому держава з її апаратом повинна служити, перш за все, своєму народові. До речі, на конституційному рівні закріплене положення про те, що державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу і судову. Причому органи законодавчої, виконавчої та судової влади є незалежні і здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України. Конституція України визнає рівноправ'я різних форм власності, зокрема, приватної. Захист суверенітету та безпеки України Конституція покладає на її Збройні Сили.

Велику увагу приділено в Основному Законі характеристиці системи органів державної влади і місцевого самоврядування, елементами якої є Верховна Рада, Президент, Кабінет Міністрів, інші органи виконавчої влади, прокуратура, органи правосуддя, державні органи Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування, Конституційний Суд України. Конституційною основою зовнішньої політики України є забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визначеними принципами і нормами міжнародного права, основним джерелом яких є міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Як визначено Конституцією (ст.9), ці договори є частиною національного законодавства України. Вступ до Ради Європи, активна співпраця з країнами СНД, з ОБСЄ, Європейським Союзом, Північно-Атлантичною Асамблеєю та іншими міжнародними організаціями, з окремими державами вимагає введення національного законодавства України у відповідність з нормами міжнародного права.

Прийняття Конституції, яка увібрала в себе світовий досвід державотворення, зафіксувала основи міжнародного співробітництва, є першим і серйозним кроком на цьому шляху. Тому цілком зрозумілим є те, що міжнародне співтовариство визнало важливість прийняття Основного Закону нашої держави.

Розглядаючи положення Основного Закону, слід зазначити, що в ньому вперше в історії конституційного законодавства України наголошується на тому, що норми Конституції є нормами

**Начальник
Головного управління юстиції
у Полтавській області
Т.М. Колотілова**

Про те, яке значення для сучасного державотворення має Конституція, як головний документ країни, напередодні важливого державного свята - Дня Конституції, редакція "Правового вісника" дізналася у начальника Головного управління юстиції у Полтавській області Тетяни Михайлівни Колотілової.

Колотілова Т.М.: 28 червня 2012 року ми будемо відзначати шістнадцяту річницю Дня Конституції України. Прийняття Конституції України - це подія величезної ваги, якій передувала ціла низка історичних подій, спрямованих як на саме державотворення так і на створення, прийняття та затвердження Конституції України. Але водночас ця подія є кроком до майбутнього, до розвитку незалежної, демократичної, європейської правової держави України.

Сучасна Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року - найважливіший нормативно-правовий акт новітньої Української держави. Україна нарешті здобула свій Основний Закон - необхідний елемент сучасної законодавчої системи. Конституція 1996 року закріпила статус незалежної України - рівноправного учасника міжнародних відносин.

Сучасна Конституція України це не тільки підсумок процесів державотворення, це й своєрідний дороговказ подальшого вдосконалення нашої держави, наповнення її сформованих інститутів реальним змістом, перетворення їх на реальні чинники правового регулювання суспільних відносин в Україні. Слід зазначити, що прийняття Конституції стало результатом компромісу різноспрямованих політичних сил,

прямої дії, а звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції - гарантується.

Кор.: Тетяно Михайлівно, досить активно обговорюється питання створення в Україні Конституційної Асамблеї. Скажіть, будь-ласка, що являє собою Конституційна Асамблея і які її повноваження?

Колотілова Т.М.: 17 травня 2012 року Президент України Віктор Янукович підписав Указ "Про Конституційну Асамблею". Згідно з Указом, Конституційна Асамблея утворена як спеціальний допоміжний орган при Президентові України, головною метою створення та діяльності якого є підготовка законопроектів (законопроектів) про внесення змін до Конституції.

До складу Конституційної Асамблеї увійшло 95 осіб. Серед них: представники від депутатських фракцій та груп Верховної Ради, політичних партій, Національної академії наук, національних галузевих академій та академічних наукових установ, інших наукових установ та вищих навчальних закладів, профільних громадських організацій та незалежних експертно-аналітичних центрів, які у встановленому Концепцією формування та організації діяльності Конституційної Асамблеї порядку до 16 квітня 2012 року внесли Президентові свої пропозиції. 34 особи з числа науковців, громадських та політичних діячів було включено до складу Конституційної Асамблеї за пропозицією Науково-експертної групи з підготовки Конституційної Асамблеї.

Утворення Конституційної Асамблеї є пошуком суспільного консенсусу та політичного діалогу в найбільш пріоритетному питанні розвитку українського суспільства і держави - питанні модернізації Конституції України. Глава держави поставив завдання залучити експертів Венеціанської Комісії, інших міжнародних установ та організацій до роботи Конституційної Асамблеї на всіх етапах. Конституційна Асамблея розглядається Главою держави як публічний майданчик для широкої, фахової, об'єктивної дискусії щодо майбутнього конституційного оновлення, а зміни до Основного закону держави мають відбуватися у визначеному Конституцією України порядку.

Кор.: Тетяно Михайлівно, Конституція України визнана однією із найдемократичніших. Які основні права визначені Конституцією?

Колотілова Т.М.: Розділ II Конституції присвячено правам, свободам і обов'язкам людини і громадянина, яким передбачено перелік особистих прав і свобод; політичні права і свободи; економічні, соціальні і культурні права і

свободи. Це один з найбільш надзвичайно важливих і, можна сказати, центральних розділів. Із 161 статті - 48 міститься у цьому розділі. Слід наголосити, що цей розділ віддзеркалює зміст таких важливих, визнаних усім світом, міжнародно-правових актів, як Загальна декларація прав людини, Декларація про право на розвиток, Європейська конвенція про права людини, Конвенція про права дитини тощо.

Кор.: Право громадян у демократичній державі передбачає участь громадян в управлінні державними справами, зокрема участь у виборах. З наближенням виборів розкажіть будь-ласка як громадяни можуть скористатися своїм виборчим правом.

Колотілова Т.М.: Вибори до Верховної Ради України, згідно з чинним законодавством, повинні відбутися у 2012 році: очікується, що голосування проведуть 28 жовтня 2012 року на основі Закону України "Про вибори народних депутатів України" від 17 листопада 2011 року.

Законом передбачено, що вибори будуть проводитися за змішаною системою: 225 депутатів повинні бути обрані в загальнодержавному багатомандатному окрузі за виборчими списками від політичних партій, а решта 225 - за мажоритарною системою в одномандатних округах. Участь у виборах будуть брати тільки політичні партії; участь блоків, які складаються з партій, не передбачено. Офіційна виборча кампанія розпочнеться за 90 днів до дня голосування.

Крім того, було підвищено прохідний бар'єр з 3 % до 5 %, що на думку експертів зроблено для недопущення в Парламент багатьох розрізнених опозиційних партій.

Одномандатні виборчі округи в 2012 році будуть створені за 180 днів до дня голосування (попередній закон встановлював термін 110 днів). Норма сприймається позитивно, оскільки в майбутніх кандидатів у депутати буде достатньо часу для планування своїх виборчих кампаній.

Голосування за межами виборчої дільниці за законом буде можливим за рішенням комісії тільки за наявності у виборця медичної довідки.

Кор.: Тетяно Михайлівно, невід'ємним правом громадян у правовій державі є доступ до правової допомоги. Скажіть будь-ласка, як згідно Конституції реалізується дане право громадян?

Колотілова Т.М.: З моменту закріплення у Конституції та деяких спеціальних законах України права на безоплатну правову допомогу осіб реалізація такого права в повному обсязі була неможливою через відсутність єдиної

законодавчо визначеної політики у сфері надання правової допомоги коштами держави.

Прийняття Верховною Радою України Закону України "Про безоплатну правову допомогу", який набрав чинності 9 липня 2011 року, дозволило Україні отримати правову базу та інституціональний механізм для реалізації як закріпленого статтею 59 Конституції України права кожного на правову допомогу, зокрема, у випадках, коли вона відповідно до закону повинна надаватися безоплатно, так і зобов'язань за низкою міжнародних договорів, які містять положення щодо надання правової допомоги і учасником яких є Україна. Зокрема, це Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. та Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р., які прямо чи опосередковано встановлюють зобов'язання для держав-учасниць надавати безоплатну та кваліфіковану правову допомогу малозабезпеченим особам при обвинуваченні їх у вчиненні кримінальних правопорушень.

Закон передбачає надання двох видів безоплатної правової допомоги - первинної та вторинної. Безоплатна первинна правова допомога охоплює надання правової інформації; надання консультацій і роз'яснень з правових питань; складання заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім процесуальних); надання допомоги в забезпеченні доступу осіб до безоплатної вторинної правової допомоги та медіації.

Кор.: Тетяно Михайлівно, хто має право на отримання такої допомоги і які органи надають дану правову допомогу в межах компетенції?

Колотілова Т.М.: Отримати таку допомогу має право кожен: звернутися за наданням зазначеної допомоги мають право не лише громадяни України, а й іноземні громадяни, особи без громадянства, біженці, тобто усі особи, які перебувають під юрисдикцією України. Відповідно до Закону надають первинну правову допомогу усі органи виконавчої влади та місцевого самоврядування - з питань, що належать до їх компетенції, а також утворені відповідно до Закону органами місцевого самоврядування спеціалізовані установи та залучені ними фізичні і юридичні особи приватного права.

Звернення про надання безоплатної первинної допомоги надсилаються або подаються безпосередньо до центральних та місцевих органів виконавчої влади, територіальних органів центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції, які у свою чергу протягом 30 календарних днів мають надати відповідні правові послуги.

Якщо у зверненні міститься прохання лише про надання правової інформації, то відповідна інформація надається протягом п'ятнадцяти днів з дня отримання звернення.

У разі виникнення ситуації, коли питання, порушені у зверненні, не належать до компетенції органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування, до якого воно надійшло, таке звернення переадресується у п'ятиденний строк до відповідного органу, про що повідомляється особа, яка подала звернення.

Сьогодні безоплатна первинна допомога вже надається: при багатьох органах виконавчої влади діють громадські приймальні, консультативні пункти.

Відповідні громадській приймальні з надання безоплатної правової допомоги діють при Головному районних, міських та міськрайонних управліннях юстиції Полтавської області. При Головному управлінні юстиції діє громадська приймальня з надання безоплатної правової допомоги, яка знаходиться за адресою м. Полтава, вул. Стешенка, 6. Працює щосередини з 13.00 до 17.00. Консультації громадяни можуть також отримати також і за телефоном (0532) 68 45 58.

Кор.: Тетяно Михайлівно, одним із напрямків діяльності управління юстиції є виконання рішень судів. Яка робота проводиться органами у забезпеченні права громадян на неухильне виконання рішень суду?

Колотілова Т.М.: Важливим і одночасно проблемним напрямом діяльності органів юстиції є підвищення ефективності виконання судових рішень. Органи юстиції відіграють дуже важливу роль в механізмі забезпечення громадянам права на судовий захист, здійснюючи функцію охорони. Статтею 124 Конституції України визначено, що судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України. Примусове виконання рішень в Україні відповідно до законів "Про державну виконавчу службу" та "Про виконавче провадження" покладається на Державну виконавчу службу, яка входить до системи органів Міністерства юстиції.

На виконанні в органах ДВС Полтавської області протягом п'яти місяців 2012 року знаходилося 2 006 (за аналогічний період 2011 року 2 175) виконавчих документів про стягнення заборгованості по заробітній платі та інших виплатах, пов'язаних з трудовими правовідносинами на суму 11 570 165 грн. (за аналогічний період 2011 року 11 813 822 грн.)

Впродовж звітного періоду завершено 701 виконавчих проваджень зазначеної категорії (за аналогічний період 2011 року 663 виконавчих документів) виконавчих документів про стягнення

заборгованості по заробітній та інших виплатах, пов'язаних з трудовими правовідносинами на суму 6 026 856 грн. (за аналогічний період 2011 року 5 305 091 грн., або 44,90 %)

Фактично виконано 294 виконавче провадження (за аналогічний період 2011 року 591 виконавчих документів) на суму 2 074 542 грн. (за аналогічний період 2011 року 4 756 799 грн.)

Невиконаними залишаються 1 305

Кор.: Тетяно Михайлівно, а які ще інститути захисту прав людини має управління юстиції у своєму складі?

Колотілова Т.М.: Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України "Про заходи щодо реалізації Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" Міністерством юстиції через Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини здійснюється представництво України в Європейському суді з прав людини у разі розгляду питань дотримання нею Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та звітування про хід виконання рішень Європейського суду з прав людини у справах проти України. Урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини є посадовою особою, на яку покладено повноваження щодо забезпечення представництва України в Європейському Суді з прав людини (далі - Суд) під час розгляду справ про порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція), а також інформування Комітету Міністрів Ради Європи про хід виконання рішень Суду. Діяльність Уповноваженої особи на регіональному рівні забезпечують представники Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, що працюють у складі Головного управління юстиції Міністерства юстиції в Автономній Республіці Крим, обласних, Київському та Севастопольському міських управліннях юстиції та очолюють регіональні відділення Секретаріату Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини.

Кор.: Тетяно Михайлівно, а які основні повноваження має Урядовий уповноважений з прав людини?

Колотілова Т.М.: Основними завданнями Уповноваженої особи є: забезпечення представництва України в Суді під час розгляду справ про порушення нею Конвенції, справ за заявами України стосовно порушення Конвенції іншими державами - її учасницями, а також як третьої сторони під час розгляду справ за заявами громадян України або юридичних осіб - резидентів України проти інших держав - учасниць Конвенції; координація роботи, пов'я-

заної з підготовкою матеріалів для розгляду справ у Суді та виконанням його рішень, співпраця з цією метою з іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування; підготовка і внесення на розгляд Суду необхідних матеріалів, участь у слуханні справ, які ним розглядаються; інформування в установленому порядку Комітету Міністрів Ради Європи про хід виконання Україною рішень Суду; виявлення причин порушення Конвенції, розроблення пропозицій щодо їх усунення та недопущення порушень у майбутньому; організація роботи із створення необхідних умов для проведення Судом розслідування у справі про порушення Конвенції та вжиття заходів відповідно до регламенту Суду; подання необхідної інформації уповноваженим особам, які проводять перевірку дотримання Конвенції.

Кор.: Тетяно Михайлівно, які ще заходи з питань доступу громадян до правосуддя здійснюються органами юстиції?

Колотілова Т.М.: З метою забезпечення конституційних прав людини, серед яких посідає і право людини і громадянина на судовий захист триває правоосвітня робота. З цією метою Указом Президента затверджена Національна програма правової освіти населення, яка спрямована на підвищення рівня правової освіти та правової культури населення. Відповідні програми затверджені в Полтавській області та в районах та містах області. Здійснюються заходи з виконання завдань, визначених Національною програмою правової освіти населення, Програми правової освіти населення області, районів, міст Полтавської області здійснюватиметься шляхом проведення правоосвітніх заходів, конференцій, семінарів, симпозіумів з питань підвищення рівня правової культури громадян; видання правової газети, юридичних посібників, методичних рекомендацій, збірників актів законодавства; здійснення виступів у засобах масової інформації, роботу правових клубів при закладах культури проведення перевірок правоосвітньої та правовиховної роботи у навчальних закладах, координація діяльності районних та міських МКМР з правової освіти населення, висвітлення в теле- та радіопередачах актуальних правових питань; організація циклів навчально-методичних телепередач, проведення соціальних опитування, проведення конкурсів на правову тематику.

Крім того, органами юстиції здійснюється правове інформування фізичних та юридичних осіб через офіційне опублікування нормативно-правових актів у інформаційному бюлетені "Офіційний вісник України", щомісячних виданнях "Систематичне зібрання чинного законодавства України" та "Ко-

декси України", видання журналу "Бюлетень Міністерства юстиції України", розміщення нормативно-правових актів та консультацій фахівців на веб-сайті Міністерства.

Кор.: Забезпечення дотримання прав людини вимагає створення ефективної системи правосуддя в нашій державі. Тетяно Михайлівно, які законодавчі кроки проведені у нашій державі у напрямку реформування системи правосуддя?

Колотілова Т.М.: З моменту вступу до Ради Європи у 1995 році Україна визнала необхідність приведення системи правосуддя у відповідність до визнаних європейських стандартів.

Першими законодавчими актами, прийнятими в Україні з часу здобуття незалежності стали Закон України "Про статус суддів" (1992 року) та Закон України "Про судоустрій України" (2002 року), які визначили правові засади організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні, систему судів загальної юрисдикції, основні вимоги щодо формування корпусу професійних суддів та статус суддів, систему та порядок здійснення суддівського самоврядування тощо.

Разом з тим, практика застосування зазначених законів, показала про наявність низки проблем, зокрема, в частині недосконалості системи судів, порядку добору суддів та притягнення їх до дисциплінарної відповідальності, системи і діяльності кваліфікаційних комісій тощо, які з часом набували системного характеру і негативно позначились на рівні судового захисту громадян і якості здійснення правосуддя в цілому. Фрагментарні зміни, які вносились до вказаних законів, ситуації на краще не змінили.

З огляду на це назріла нагальна необхідність у вжитті скоординованих заходів щодо комплексного реформування законодавства про судоустрій і статус суддів, а також здійснення судочинства.

Завдяки консолідованим зусиллям усіх інститутів влади 7 липня 2010 року Верховною Радою України прийнято Закон України "Про судоустрій і статус суддів", проект якого був підготовлений Робочою групою, створеною Президентом України.

Прийняття цього Закону стало довгоочікуваною і важливою подією в напрямку реформування судової системи України та приведення її у відповідність до європейських стандартів.

У положеннях Закону комплексно вирішено існуючі проблеми в цій сфері. При цьому, враховано висновки і рекомендації Венеціанської комісії, які надавались до попередніх законопроектів з питань судоустрою і статусу суддів.

Європейська спільнота високо оцінила ухвалення вказаного Закону, оскільки

це стало важливим кроком у створенні судової системи в Україні, яка б відповідала вимогам, що висуваються до судової влади в демократичній державі.

Зокрема, Венеціанська Комісія у своєму висновку до Закону, схваленому на її засіданні 15 - 16 жовтня 2010 року, більшість норм Закону оцінила позитивно як такі, що відповідають визнаним європейським стандартам, а також висловила рекомендації щодо подальшого їх вдосконалення.

Розглядаючи питання практики застосування положень Закону, яка склала вже понад десять місяців, варто зосередити увагу на таких основних її аспектах.

Кор.: Тетяно Михайлівно, яку систему судочинства сьогодні має наша держава?

Колотілова Т.М.: Відповідно до Закону на сьогодні функціонує чітка вертикаль системи судів загальної юрисдикції на чолі з вищими спеціалізованими судами, які відповідають за забезпечення єдності застосування законодавства та судової практики в межах відповідної судової юрисдикції. Зокрема, в реалізацію положень Закону Указом Президента України від 12 серпня 2010 року № 810 утворено Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, який розпочав свою роботу з 1 листопада 2010 року. Також на виконання вимог Закону відповідно до Указу Президента України від 14 вересня 2010 року № 900 ліквідовано військові суди, існування яких вже давно критикувалось міжнародними інститутами, як одна із головних невідповідностей європейським стандартам та практики Європейського суду з прав людини.

Кор.: Професія судді вимагає не лише високого професіоналізму, досвіду, але й відповідних моральних та етичних якостей. Тетяно Михайлівно, яким чином визначено механізм притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів?

Колотілова Т.М.: Законом запроваджено дієвий і ефективний механізм притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності. Як вже зазначалось, на виявлення порушень Закону суддями уповноважена Вища кваліфікаційна комісія суддів України. При Комісії функціонує служба дисциплінарних інспекторів, котрі за дорученням члена Комісії попередньо аналізують заяви та повідомлення про неправомірні дії суддів. Законом визначено чіткий перелік підстав дисциплінарної відповідальності суддів. Відповідно до положень Закону кожна особа має право безпосередньо звернутись зі скаргами на поведінку судді до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, яка по-

винна її перевірити.

Задля створення сприятливих умов для реалізації громадянами зазначеного права Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на своєму веб-сайті розміщено зразок заяви щодо неправомірної поведінки судді.

Кор.: Тетяно Михайлівно, а як реалізується принцип незалежності суддів згідно Закону?

Колотілова Т.М.: Важливо відмітити, що в розрізі забезпечення незалежності суддів при здійсненні правосуддя позитивним надбанням стало запровадження згідно із Законом в усіх судах загальної юрисдикції автоматизованої системи документообігу та розподілу справ, а також позбавлення можливостей голів судів у будь-який спосіб впливати на матеріально-технічне забезпечення суддів відповідного суду, а також будь-яких процесуальних важелів впливу на розгляд справи.

У частині безпосереднього здійснення правосуддя необхідно відзначити, що з урахуванням змін, внесених Законом до процесуальних кодексів, серед іншого, скорочено терміни розгляду справ в апеляційній та касаційній інстанціях, виключено можливість направлення апеляційними судами справ на новий розгляд та надано їм повноваження приймати рішення по суті спору, запроваджено в адміністративному процесі виклик сторін шляхом надсилання тексту повістки електронною поштою, факсом, телефаксом, закріплено в адміністративному та цивільному процесі право особи подавати апеляційну скаргу без подання попередньої заяви про апеляційне оскарження. Слід зазначити, що завдяки цим, а також іншим змінам до процесуальних кодексів, судовий процес став доступнішим, а процедура здійснення судочинства простішою і менш тривалою.

Кор.: Тетяно Михайлівно, ще одним із кроків до реформування системи судочинства є прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України, який вступить у дію 19 листопада 2012 року?

Колотілова Т.М.: У новому кодексі на законодавчому рівні визначено поняття належності і допустимості доказів. Належними є докази, які прямо чи непрямо підтверджують існування чи відсутність обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, та інших обставин, які мають значення для кримінального провадження, а також достовірність чи недостовірність, можливість чи неможливість використання інших доказів. Допустимими докази визнаються, якщо вони отримані у порядку, встановленому цим Кодексом. Недопустимими є докази, отримані внаслідок суттєвого

порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок суттєвого порушення прав та свобод людини.

Законодавець здійснив вагомий крок до втілення змагальності сторін. Так, передбачається, що суд може обґрунтувати свої висновки лише на показаннях, які він безпосередньо сприймає під час судового засідання. Суд не вправі обґрунтовувати судові рішення показаннями, наданими слідчому, прокурору, або посилатися на них. Лише у виняткових випадках, пов'язаних із необхідністю отримання показань свідка чи потерпілого під час досудового розслідування, якщо через існування небезпеки для життя і здоров'я свідка чи потерпілого, їх тяжкої хвороби, наявності інших обставин, що можуть унеможливити їх допит в суді або вплинути на повноту чи достовірність показань, сторона має право звернутися до слідчого судді із клопотанням провести допит такого свідка чи потерпілого в судовому засіданні, в тому числі одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб. Тобто існуюча, практика оголошення в судовому засіданні показань, отриманих на досудовому слідстві, має зникнути.

Таким чином, такі зміни як визначення належності і допустимості доказів, а також обґрунтування рішень суду лише показами отриманими в судовому засіданні зупинять певні зловживання при отриманні доказів (вибивання доказів). Також відбувається економія часу слідчого на стадії досудового розслідування.

Втіленню змагальності сторін та захисту прав сприятиме також право підозрюваного, обвинуваченого вимагати виклику і допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення, права застосовувати технічні засоби під час проведення процесуальних дій, у яких вони беруть участь, розширення обов'язкових обставин участі захисника - у всіх особливо тяжких злочинах. Підвищить рівень змагальності і розширення прав потерпілого. Так, потерпілий має право знати сутність підозри та обвинувачення, бути повідомленим про обрання, зміну чи скасування щодо підозрюваного, обвинуваченого заходів забезпечення кримінального провадження та закінчення досудового розслідування; знайомитися з матеріалами, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, в порядку, передбаченому Кодексом, в тому числі після відкриття матеріалів. Стаття 290 нового КПК зазначає: визнавши зібрані під час досудового розслідування докази достатніми для складання обвинувального

акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний повідомити підозрюваному, його захиснику, законному представнику та захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування. Дана норма урівнює можливості сторін в суді, як з боку обвинуваченого так і з боку потерпілої сторони.

Новим КПК внесено зміни до порядку набуття статусу підозрюваного. Підозрюваною є особа, якій повідомлено про підозру або особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. Одночасно змінено момент набуття особою статусу обвинуваченого. Чинний КПК передбачає, що обвинуваченою є особа, щодо якої винесена постанова про притягнення як обвинуваченої. Новий КПК визначає обвинуваченою особу, обвинувальний акт щодо якої переданий до суду.

Ще однією новелою Кодексу є введення нового учасника кримінального провадження: заявник. Заявником є фізична або юридична особа, яка звернулася з заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення до органу державної влади, уповноваженого до початку досудового розслідування, і не є потерпілим. Таким чином, заявник не має статусу свідка чи потерпілого, проте має право на отримання інформації про закінчення досудового розслідування.

Кор.: Тетяно Михайлівно, а що стосується системи застосування запобіжних заходів, чи є нововведення у даному напрямку?

Колотілова Т.М.: Безсумнівно позитивним моментом є розширення системи запобіжних заходів не пов'язаних з триманням під вартою та більш детальне врегулювання обрання цих заходів. Проект КПК України передбачає скасування інституту підписки про невиїзд та визначає наступні запобіжні заходи: 1) особисте зобов'язання; 2) особиста порука; 3) застава; 4) домашній арешт; 5) тримання під вартою. Так, особисте зобов'язання полягає у покладенні на підозрюваного, обвинуваченого зобов'язання виконувати покладені на нього слідчим суддею, судом обов'язки, передбачені статтею 194 Кримінального процесуального кодексу. Більш цікавим запобіжним заходом є домашній арешт. Цей запобіжний захід з пом'якшенням дає найбільшу можливість зменшення осіб, що тримаються під вартою. Домашній арешт полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби. Строк тримання особи під до-

машнім арештом не може перевищувати двох місяців. У разі необхідності він може бути продовжений до шести місяців за клопотанням прокурора. Врахувавши європейські стандарти проект нового КПК значно зменшивши випадки застосування запобіжного заходу у виді тримання під вартою, визначив його як винятковий запобіжний захід, який застосовується виключно у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти перешкодженню розслідування.

Змінено процедуру обрання запобіжних заходів. Діючий КПК передбачає обрання запобіжних заходів безпосередньо слідчим. Лише тримання під вартою визначається вмотивованою постановою суду. Новий КПК передбачає обрання будь-якого запобіжного заходу виключно на підставі рішення суду. Частиною 4 статті 176 проекту КПК передбачено: "Запобіжні заходи застосовуються: під час досудового розслідування слідчим суддею за клопотанням слідчого погодженого з прокурором або за клопотанням прокурора, під час судового провадження - судом за клопотанням прокурора.

Кор.: Тетяно Михайлівно, а чи передбачено розширення прав громадян під час проведення слідчих дій?

Колотілова Т.М.: Кримінальним процесуальним кодексом передбачено і захист конституційних прав громадян від порушень при проведенні негласних слідчих дій. Зокрема гарантіями захисту є: 1. більшість негласних слідчих дій проводяться на підставі ухвали слідчого судді; 2. встановлено строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, що не може перевищувати два місяці. Крім того стаття 253 нового КПК передбачає обов'язкове повідомлення осіб, щодо яких проводились негласні слідчі (розшукові) дії. Особи, конституційні права яких були тимчасово обмежені в ході проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також підозрюваний, його захисник мають бути письмово повідомлені прокурором або за його дорученням слідчим про це.

Позитивні зміни, які привносить новий КПК очевидні - розширено права учасників кримінального провадження, значно вирівняно можливості сторони захисту та обвинувачення у відстоюванні своїх позицій. Мають місце і певні суттєві недоліки, які потребують доопрацювання. Та лише реалії існування та втілення на практиці норм нового Кримінального процесуального кодексу України нададуть можливість оцінити його значення.

Кор.: Протягом останніх 2-ох років українські громадяни все частіше виходять на мітинги, демонстрації

**Про стан розгляду
звернень та особистого
прийому громадян
органами юстиції
Полтавської області
протягом
I півріччя 2012 року
(у порівнянні
з I півріччям 2011 року)**

Протягом I півріччя 2012 року до органів юстиції Полтавської області надійшло 1052 звернення (I півріччя 2011 року - 938) (далі у дужках зазначаються дані за I півріччя 2011 року).

Із звернень, що надійшли: заяв - 802 (723), скарг - 250 (215), пропозицій - 0 (0).

Із загальної кількості звернень: 837 (766) - з питань виконання рішень судів, 51 (46) - з питань організації роботи нотаріату, 13 (7) - з питань організації роботи органів державної реєстрації актів цивільного стану, 151 (119) - з інших питань.

Протягом I півріччя 2012 року 1 звернення визнане обґрунтованим.

Надійшло 126 повторних звернень, з яких: заяв - 66, скарг - 60 (70, з них: заяв - 45, скарг - 25).

Через вищі органи влади надійшло: з Міністерства юстиції України: 184 звернення (161), через Урядову "гарячу лінію": 117 (88) звернення, від інших державних органів надійшло 234 звернення (130). Від заявників надійшло 517 звернень (559).

З метою надання консультативної юридичної допомоги малозахищеним верствам населення при Головному управлінні юстиції та органах юстиції області створені громадські приймальні, які діють на підставі Положення про громадську приймальню. Протягом I півріччя 2012 року до громадських приймалень органів юстиції області звернулося 3089 (3967) громадян.

До керівництва органів юстиції області на особистий прийом звернулось 2610 особи (2487).

Робота зі зверненнями громадян у Головному управлінні юстиції у Полтавській області

Протягом I півріччя 2012 року до Головного управління юстиції у Полтавській області надійшло 951 звернення громадян (768): заяв - 737 (575), скарг - 214 (193), пропозицій - 0 (0).

Усі звернення розглянуті з дотриманням строків, передбачених Законом України "Про звернення громадян".

Із загальної кількості звернень: 762 звернень (610) - з питань виконання рішень судів, 60 звернень (43) - з питань організації роботи нотаріату, 11 звернення (4) - з питань організації

та інші мирні заходи з метою захисту своїх законних прав та інтересів. Відповідно, органи місцевого самоврядування, міліція та суди намагаються контролювати проведення мирних зібрань та (по можливості) не допускати їх проведення. Тетяно Михайлівно, яким чином регулюється питання проведення мирних зборів в Україні?

Колотілова Т.М.: Право на мирні зібрання гарантовано громадянам України статтею 39 Конституції України, в якій визначено, що громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку - з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. Згідно з частиною другою ст.8 Конституції, її норми мають найвищу юридичну силу і є нормами прямої дії.

Крім того, Конвенцією з захисту прав людини та основоположних свобод (ст.11) та Міжнародним пактом про громадянські та політичні права (ст.21), зобов'язаною стороною яких є Україна, імперативно визначено, що обмеження права на мирні зібрання є допустимими лише у випадках, коли вони "є необхідними у демократичному суспільстві".

Рішенням Конституційного Суду України від 19.04.2001 встановлено, що "визначення конкретних строків завчасного сповіщення з урахуванням особливостей форм мирних зібрань, їх масовості, місця, часу проведення тощо є предметом законодавчого регулювання". Тим самим Рішенням саме право на мирне зібрання визначено як "невідчужуване і непоширене", яке "є однією з конституційних гарантій права громадянина на свободу свого світогляду і віросповідання, думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на використання і поширення інформації, права на вільний розвиток своєї особистості тощо".

Проведення місцевих зборів врегульовано також рішеннями в деяких місцевих радах, в яких визначено затвердили власні нормативні акти про порядок організації і проведення мирних зібрань. Відповідно до статі 144 Конституції України органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законом, приймають рішення, які є обов'язковими до виконання на відповідній території. Законом України "Про місцеве самоврядування" до відання виконавчих органів міських рад належить вирішення відповідно до закону питань про проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій,

спортивних, видовищних та інших масових заходів; здійснення контролю за забезпеченням при їх проведенні громадського порядку.

На сьогодні в Україні відсутній закон (законодавчий акт), котрий регулював би питання проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій тощо, а згідно зі ст.39 Конституції України "громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку - з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Але, за таких умов стаття 38 Закону "Про місцеве самоврядування" не надає міській раді (чи її виконавчому органу) права здійснювати нормативне регулювання питань проведення мирних зібрань - в силу відсутності "закону", відповідно до якого це мало б відбуватися. Реалізація органами місцевого самоврядування повноважень щодо забезпечення проведення, зокрема, мирних заходів - зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій - має і може здійснюватися виключно у межах повноважень, на підставі і у спосіб, визначений законом. На сьогодні орган місцевого самоврядування лише має право звернення до суду у разі щодо обмеження права на мирні зібрання відповідно до ст.39 Конституції України.

Крім того, згідно з пунктом 1 частини першої ст.92 Конституції України "виключно законами України визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина".

Таким чином, ані Конституція України, ані будь-який закон України взагалі не дають міській раді (чи її виконкому) право на прийняття таких рішень (і взагалі на будь-яке втручання у сферу конституційного та законодавчого регулювання), при цьому відповідно до частини другої ст.19 Конституції України "органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України".

Тож такі рішення є виходом органів місцевого самоврядування за межі легітимної компетенції і обумовлює незаперечно їх незаконність.

Застосування в Україні Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей

Статтею 11 Конвенції ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року покладено на держави-учасниці зобов'язання вживати заходів для боротьби з незаконним переміщенням і неповерненням дітей із-за кордону. Вимога Конвенції ООН обумовлена потребою забезпечити вирішення питань, що стосуються виховання і піклування про дитину, у легітимний спосіб і таким чином гарантувати стабільне життя дитини і впорядкованість її відносин з батьками чи іншими піклувальниками.

Сьогодні багатостороннім міжнародним договором, спрямованим на захист дитини від незаконного переміщення чи утримання, є Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, яка була укладена в рамках Гаазької конференції з міжнародного приватного права ще у 1980 році (далі - Конвенція).

Гаазька Конвенція створює ефективну процедуру для забезпечення повернення дітей, протиправно вивезених або утримуваних на території іноземної держави, до держави їх постійного місця проживання.

Відповідно до статті 9 Конституції України та статей 15, 19 Закону України "Про міжнародні договори України" чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України і підлягають сумлінному дотриманню Україною відповідно до норм міжнародного права.

На підставі Закону України "Про приєднання України до Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей" від 11 січня 2006 року №3303-IV Україна приєдналася до зазначеної Конвенції.

Порядок виконання Конвенції на території України затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2006 р. № 952.

На цей час державами-учасницями конвенції є 81 держава. Цілями цієї Конвенції є:

а) забезпечення негайного повернення дітей, незаконно переміщених до будь-якої з Договірних держав або утримуваних у будь-якій із Договірних держав; б) забезпечення того, щоб права на опіку і на доступ, передбачені законодавством однієї Договірної держави, ефективно дотримувалися в інших Договірних державах.

Переміщення або утримання дитини розглядаються як незаконні, якщо:

а) при цьому порушуються права піклування про дитину, що належать будь-якій особі, установі або іншому органу, колективно або індивідуально, відповідно до законодавства держави, у якій дитина постійно мешкала до переміщення або утримання; б) у момент переміщення або утримання ці права ефективно здійснювалися, колективно або індивідуально,

або здійснювалися б, якби не переміщення або утримання.

Права піклування, можуть виникнути, зокрема, на підставі будь-якого законодавчого акта, або в силу рішення судової або адміністративної влади, або внаслідок угоди, що спричиняє юридичні наслідки відповідно до законодавства такої держави.

Конвенцією зокрема гарантовано забезпечення:

а) "право піклування", що включає права, пов'язані з піклуванням будь-якої особи про дитину, і зокрема, право визначати місце проживання дитини; б) "право доступу", що включає право переміщення дитини на обмежений час у місце інше, ніж місце її постійного проживання.

Говорячи про право піклування в контексті Конвенції необхідно враховувати, що воно охоплює не лише визначення місця проживання дитини, а й вирішення питань про тимчасовий чи постійний виїзд дитини закордон. Тобто, наявність документа, що визначає місце проживання дитини з одним із батьків, не є підставою для зміни дитиною держави проживання цим з батьків одноособово. Зміна країни проживання дитини вимагає окремого узгодження з тим з батьків, який проживає окремо (а за відсутності - потрібен дозвіл суду), адже такий переїзд, як правило, спричиняє зміну режиму спілкування дитини з другим з батьків, порядку участі у вихованні дитини, а також зміну звичного соціального, культурного, мовного середовища дитини, тобто впливає на питання, пов'язані з її подальшим життям, розвитком і вихованням.

Враховуючи те, що хоча Конвенція спрямована на вирішення питання про повернення дитини до місця її постійного проживання, вона не містить визначення поняття "постійне місце проживання". У зв'язку з цим, при вирішенні питання про визначення постійного місця проживання враховуються, як правило, такі обставини, як: соціальне становище сім'ї, навчання у школі, чи була відповідна країна осередком життя дитини до переміщення або незаконного утримання, тощо.

Конвенція застосовується до будь-якої дитини, яка постійно проживала в Договірній державі безпосередньо перед вчиненням акта порушення прав піклування або доступу. Застосування Конвенції припиняється, коли дитина досягає віку 16 років.

Центральним органом, на який покладено реалізацію завдань Конвенції є Міністерство юстиції України. Функції центрального органу Мініюст виконає безпосередньо та через територіальні органи - Головне управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головні управління юстиції в областях,

роботи органів ДРАЦС, 118 звернень (111) - з інших питань.

Надійшло 119 повторних звернення: заяв - 61, скарг - 58 (65: заяви - 40, скарги - 25).

Для розгляду з Міністерства юстиції України надійшло 184 звернень (161). Від інших органів надійшло 232 звернення (128). Від заявників надійшло 418 звернення (391)

До громадської приймальні ГУЮ у Полтавській області звернулося 58 громадян (79).

До керівництва ГУЮ у Полтавській області на особистий прийом звернулося 92 громадянина (107).

Через Урядову "гарячу лінію" надійшло 117 звернень (88), з них: з питань виконання рішень судів - 101 (24), з питань організації роботи нотаріату - 1 (0), з питань роботи реєстраційної служби - 7 (0), з питань роз'яснення питань діяльності судів - 6 (0), з інших питань - 2 (1).

Особисті прийоми громадян начальником ГУЮ, заступниками начальника управління та іншими посадовими особами Головного управління юстиції у Полтавській області проводяться постійно, відповідно до затверджених графіків та Порядку прийому громадян, затверджених наказом управління № 661/5 від 11.12.2008.

На виконання вимог Указу Президента України № 109 від 07.02.2008 прийом жінок, яким присвоєно почесне звання України "Мати-героїня", Героїв Радянського Союзу, Героїв України, Героїв Соціалістичної Праці, інвалідів Великої Вітчизняної війни проводиться начальником Головного управління юстиції та начальниками територіальних управлінь юстиції особисто та першочергово.

З метою недопущення виникнення не розгляду звернень громадян, начальником управління проводяться виїзні прийоми громадян, відповідно до затверджених графіків.

У Головному управлінні юстиції діє телефон "довіри" та пряма телефонна "гаряча лінія", в роботі яких приймають участь керівництво управління.

На веб-сайті ГУЮ, на сторінках журналу "Правовий вісник" та в інших засобах масової інформації систематично розмішувалися роз'яснення з правових питань, які найбільш часто порушуються в зверненнях громадян.

**Головний спеціаліст
відділу організаційної роботи,
документування та контролю
В.М. Гулій**

ПРО ОФІЦІЙНЕ ВИДАННЯ "ОФІЦІЙНИЙ ВІСНИК УКРАЇНИ"

"Офіційний вісник України" видається Міністерством юстиції та державним підприємством "Українська правова інформація" Міністерства юстиції відповідно до указу Президента України від 13 грудня 1996 року № 1207 "Про опублікування актів законодавства в інформаційному бюлетені "Офіційний вісник України".

Бюлетень видається з метою оперативного і повного забезпечення правовою інформацією органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, доведення актів законодавства України до відома громадян.

Указом Президента України від 10 червня 1997 року № 503 "Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності" "Офіційному віснику України" надано статус офіційного друкованого видання, у якому підлягають оприлюдненню державною мовою акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України. На обкладинці бюлетеня зазначається дата виходу його в світ, за якою визначається дата набрання чинності нормативно-правовими актами.

У "Офіційному віснику України" публікуються:

- усі постанови Кабінету Міністрів України;
- чинні міжнародні договори України;
- накази міністерств нормативно-правового змісту;
- оголошення про відкриття провадження в адміністративних справах щодо оскарження нормативно-правових актів та резолютивні частини постанов суду про визнання нормативно-правового акта незаконним або таким, що не відповідає правовому акту вищої юридичної сили, і про визнання його нечинним;
- усі регуляторні акти, прийняті Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України, Національним банком України, Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення, іншими державними органами, центральними органами виконавчої влади, державними спеціалізованими установами та організаціями, некомерційними самоврядними організаціями, які здійснюють керівництво та управління окремими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування, а також їх посадовими особами;
- ішення і висновки Конституційного Суду України разом з окремими думками суддів Конституційного Суду України.

Відповідно до рішення колегії Міністерства юстиції України від 29 квітня 2004 року № 8 в

мм. Києві та Севастополі, а також районні, районні у містах, міські (міст обласного значення), міськрайонні, міжрайонні управління юстиції та вживає всіх заходів для забезпечення негайного повернення дитини і виконання інших положень Конвенції

Особа або установа, які стверджують, що дитина була вивезена з Держави-учасниці або утримується на території іноземної держави з порушенням прав піклування про дитину, може відповідно до статті 8 Конвенції звернутися з заявою до спеціально призначеного центрального органу за місцем постійного проживання дитини або до центрального органу будь-якої іншої Договірної держави за допомогою у забезпеченні повернення дитини.

У тому ж порядку, який передбачений для звернення з заявою про повернення дитини, відповідно до статті 21 Конвенції може бути подана заява з проханням організувати або забезпечити ефективне здійснення прав доступу до дитини.

Заява повинна містити:

- а) інформацію про особу заявника, особу дитини і про особу того, хто підозрюється в переміщенні або утримуванні дитини;
- 1) якщо можливо, дату народження дитини;
- 2) підстави, на яких заявник вимагає повернення дитини;
- 3) всю наявну інформацію про дитину і про особу того, у кого ймовірно знаходиться дитина.

Заяву може бути доповнено:

- 1) завершеною копією будь-якого рішення або угоди, що має відношення до справи;
- 2) посвідченням або письмовим свідченням, виданим Центральним органом або іншим компетентним органом держави постійного проживання дитини або кваліфікованою особою, стосовно відповідного законодавства такої держави;
- 3) будь-яким іншим документом, що має відношення до справи.

До зазначених заяв додаються документи, в яких міститься інформація, що стосується порушеного питання (засвідчена копія рішення або угоди щодо встановлення опіки (піклування) чи щодо права заявника на спілкування з дитиною; витяг з нормативно-правових актів з відповідних питань та/або обґрунтоване посилання на відповідні норми; довідка про стан здоров'я дитини і характеристика заявника; довіреність заявника), та їх засвідчений переклад на офіційну мову держави, в якій ймовірно перебуває дитина, або англійську чи французьку мову. Заявником може бути мати, батько дитини, опікун (піклувальник), інша особа, яка має права піклування про дитину, в тому числі уповноважений на це представник дитячого закладу, наприклад, в якому проживала дитина, позбавлена батьківського піклування.

Важливо враховувати, що вирішувати будь-які спори стосовно місця проживання і здійснення піклування про дитину мають право лише органи (наприклад суд) за місцем постійного проживання дитини.

Так, у разі надходження заяви про сприяння поверненню дитини до України Мін'юст перевіряє її, вживає заходів по встановленню місцезнаходження дитини. У разі надходження повідомлення про

задоволення іноземним компетентним органом заяви Мін'юст з метою повернення дитини вживає за участю іноземного центрального органу заходів для безпечного повернення дитини.

МЗС доручає на запит Мін'юсту закордонній дипломатичній установі України:

- 1) вжити заходів для захисту прав дитини, яка є громадянином України, якщо вона перебуває на території консульського округу, до прийняття рішення про задоволення заяви про повернення дитини;
- 2) узгодити із заявником, якщо він перебуває на території консульського округу, та іноземним центральним органом організаційні питання, пов'язані з поверненням дитини.

У разі надходження від заявника або від іноземного центрального органу заяви про сприяння поверненню дитини з України до іноземної держави Мін'юст вживає ряд заходів, спрямованих на реалізацію положень Конвенції, у тому числі повідомляє іноземний центральний орган та/або заявника про визначені судом або компетентним органом умови реалізації права на спілкування з дитиною до вирішення судом питання щодо повернення дитини, звертається безпосередньо або через свій територіальний орган на підставі довіреності заявника до суду з метою повернення дитини.

Конвенція не визначає порядку розгляду заяв у судах, тобто суд керується національним процесуальним законодавством. Крім того, саме національне законодавство визначає порядок виконання рішення про повернення дитини або про право доступу до дитини.

В Україні порядок роботи із заявами на підставі Конвенції та механізм взаємодії залучених органів визначається Порядком виконання на території України Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2006 року №952. Суд розглядає справи у позовному провадженні у порядку, визначеному Цивільним процесуальним кодексом, а примусове виконання рішення здійснюється відповідно до Закону України "Про виконавче провадження".

Таким чином, Україна, ставши учасницею Конвенції, взяла на себе зобов'язання вживати усіх необхідних заходів і долучилася до міжнародного механізму співпраці, який дозволяє 80 державам світу вирішувати питання організації впорядкованого і негайного повернення незаконно вивезених або утримуваних за кордоном дітей, що постраждали від наслідків протиправної поведінки одного з батьків чи інших осіб, діями яких порушуються права батьків або іншого з батьків щодо піклування про дитину.

Підготовлено -
в.о. начальника відділу
судової роботи, експертного
забезпечення правосуддя та
систематизації законодавства
ГУЮ у Полтавській області
В.М. Чемерис

Обов'язок батьків утримувати дитину та його виконання

Одним із найголовніших та найважливіших обов'язків батьків є моральне виховання та матеріальне утримання дитини. Це, зокрема, виявляється в забезпеченні неповнолітньої дитини мінімально необхідними благами, що потрібні для її життя та виховання.

Батьки зобов'язані утримувати своїх неповнолітніх дітей і непрацездатних повнолітніх дітей, які потребують матеріальної допомоги, незалежно від того чи перебувають вони у шлюбі чи ні (у випадку народження дитини під час фактичних шлюбних відносин), чи визнаний шлюб недійсним, чи позбавлені вони батьківських прав, чи дитина від них відібрана тимчасово без позбавлення батьківських прав.

Цей обов'язок закріплений в Конституції України, а також у Сімейному кодексі України (далі - Кодекс).

Аліментні правовідносини (зобов'язання) батьків та дітей щодо утримання - це правовідносини, в яких одна сторона зобов'язана надати другій стороні утримання на підставах і в порядку, що встановлені законом, а друга сторона вправі вимагати виконання такого обов'язку.

Правовідносини батьків і дітей щодо утримання залежно від самої зобов'язаної особи можна поділити на дві основні групи, кожна з яких має свої підгрупи. По-перше, це аліментні зобов'язання батьків щодо утримання дитини, до яких входять зобов'язання батьків щодо утримання дитини до досягнення нею повноліття (ст. 180 СК); зобов'язання батьків щодо утримання повнолітніх дочки, сина, що продовжують навчання й у зв'язку з цим потребують матеріальної допомоги (ст. 199 СК); зобов'язання батьків щодо утримання непрацездатних повнолітніх дочки, сина, які потребують матеріальної допомоги (ст. 198 СК); зобов'язання батьків брати участь у додаткових витратах на неповнолітню дитину, що викликані особливими обставинами (ст. 185 СК). По-друге, це аліментні зобов'язання повнолітніх дітей щодо утримання батьків, які складаються з зобов'язання повнолітніх дітей щодо утримання непрацездатних батьків, що потребують матеріальної допомоги (ст. 202 СК); зобов'язання повнолітніх дітей брати участь у додаткових витратах на батьків, викликаних тяжкою хворобою чи інвалідністю, немічністю (статті 203, 206 СК).

Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину визначаються за домовленістю між ними, або за рішенням суду.

За домовленістю між батьками дитини той із них, хто проживає окремо від дитини, може брати участь у її утриманні в грошовій і (або) натуральній формі, виходячи із інтересів дитини.

За рішенням суду кошти на утримання дитини (аліменти) присуджуються у

частці від доходу її матері, батька і (або) у твердій грошовій сумі. Аліменти, спрямовані на утримання дитини, повинні бути достатніми і, разом з тим, співрозмірними з урахуванням мети аліментного зобов'язання.

У разі виїзду одного з батьків за кордон на постійне проживання у державу, з якою Україна не має договору про надання правової допомоги, аліменти стягуються в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Якщо після виконання аліментних зобов'язань один з батьків не виїхав на постійне проживання у державу, з якою Україна не має договорів про правову допомогу, та залишився або повернувся для постійного проживання в Україну, порядок стягнення аліментів з урахуванням сплаченої суми встановлюється законодавством.

Якщо після набрання рішенням суду законної сили, згідно з яким з одного із батьків стягуються аліменти, він виїжджає для постійного проживання у державу, з якою Україна не має договору про правову допомогу, з нього за рішенням суду до його виїзду за межі України може бути стягнуто аліменти за весь період до досягнення дитиною повноліття.

Якщо після набрання законної сили рішенням суду про сплату аліментів за весь період до досягнення дитиною повноліття особа, з якої стягуються аліменти, продовжує постійно проживати в Україні або повертається в Україну для постійного проживання та змінюються обставини, які вплинули на визначення розміру аліментів, у судовому порядку може бути встановлено періодичне стягнення аліментів з урахуванням сплаченої суми.

Якщо місце проживання батьків невідоме, або вони ухиляються від сплати аліментів, або не мають можливості утримувати дитину, дитині призначається тимчасова державна допомога, яка не може бути меншою ніж 30 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку. Виплата тимчасової державної допомоги здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

При визначенні розміру аліментів суд враховує стан здоров'я та матеріальне становище дитини, стан здоров'я та матеріальне становище платника аліментів, наявність у платника аліментів інших дітей, непрацездатних чоловіка, дружини, батьків, дочки, сина, інші обставини, що мають істотне значення. Відповідно до ч.2 ст. 182 Сімейного Кодексу України мінімальний розмір аліментів на одну дитину не може бути меншим, ніж 30 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, за винятком випадків, передбачених статтею 184 Кодексу, згідно якої якщо розмір аліментів, визначений судом у твердій грошовій сумі, менше

інформаційному бюлетені "Офіційний вісник України" публікуються рішення Європейського суду з прав людини.

Офіційне оприлюднення нормативно-правових актів здійснюється після включення їх до Єдиного державного реєстру нормативних актів із зазначенням присвоєного їм реєстраційного коду.

"Офіційний вісник України" є єдиним офіційним друкованим виданням, у якому опубліковуються всі нормативно-правові акти, у тому числі акти центральних органів виконавчої влади, зареєстровані в Міністерстві юстиції.

Усі нормативно-правові акти, оголошення про відкриття провадження та резолютивні частини постанов суду публікуються в "Офіційному віснику України" безоплатно для суб'єктів нормотворення.

Основними передплатниками бюлетеня "Офіційний вісник України" є органи юстиції, міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, їх територіальні органи, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські, районні державні адміністрації, підпорядковані їм підприємства, установи і організації, бібліотеки, навчальні та наукові заклади, юридичні особи та громадяни.

10 років - з 1997 року по 2006 рік - бюлетень виходив у світ щотижня.

Для оперативнішого доведення нормативно-правових актів до громадян та юридичних осіб з січня 2007 року "Офіційний вісник України" видається двічі на тиждень, що забезпечує офіційне оприлюднення нормативно-правових актів у найкоротший строк після їх прийняття у встановленому порядку і підписання.

З 23 лютого 2009 року разом із Секретаріатом Кабінету Міністрів України розроблено механізм та здійснюється першочергове опублікування в "Офіційному віснику України" актів Кабінету Міністрів України. Зазначений механізм дає змогу здійснювати офіційне опублікування цих актів протягом 3-7 днів після їх надходження до Міністерства юстиції.

У 2010 році Міністерством юстиції започатковано вихід спеціальних (термінових) випусків "Офіційного вісника України" наступного дня після отримання актів законодавства.

Для зручності користування в "Офіційному віснику України" двічі на рік друкуються хронологічні покажчики до актів, опублікованих у віснику, а також один раз на рік - алфавітно-предметний покажчик.

Відповідно до статті 3 Указу Президента України від 13 грудня 1996 року № 1207 "Про опублікування актів законодавства в інформаційному бюлетені "Офіційний вісник України" центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування зобов'язані вжити заходів для забезпечення підвідомчих їм підприємств, установ та організацій інформаційним бюлетенем "Офіційний вісник України".

Дорученням Прем'єр-міністра України Азарова М.Я. від 12.07.2010 № 42125/1/1-10 зобов'язано міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки

Крим, Київську та Севастопольську міські державні адміністрації вжити заходів для забезпечення відповідних органів державної влади, підприємств, установ та організацій "Офіційним вісником України".

З 2003 року Міністерством юстиції у співпраці з Українським інформаційно-правовим центром запроваджено централізовану систему обліку та підтримки нормативно-правових актів у контрольному стані шляхом випуску у світ офіційного періодичного друкованого видання у теках з роз'ємними замками "Офіційний вісник України. Із змінами".

Тека (тверда обкладинка) розрахована на два чи три номери бюлетеня. Перший з цих номерів надсилається передплатникам у теці, а наступні - у конвертах. До кожного номера бюлетеня додається комплект "Зміни", у якому знаходяться аркуші, які містять нову редакцію частин актів чи доповнення до актів, які були надруковані у попередніх номерах бюлетеня. Підтримання у контрольному стані проводиться шляхом заміни або вставки окремих аркушів з новими редакціями актів.

За 15 років існування у "Офіційному віснику України" оприлюднено близько 45000 актів законодавства, із них 13 кодексів, 3600 законів України, 3200 указів Президента України, 90 розпоряджень Президента України, 14500 постанов Кабінету Міністрів України, 2000 розпоряджень Кабінету Міністрів України, 280 актів Конституційного Суду України, 2900 міжнародних договорів, 16400 нормативно-правових актів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, інших органів, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України, 740 рішень Європейського суду з прав людини, 75 регуляторних актів, що не підлягають державній реєстрації в Міністерстві юстиції України, 850 оголошень про відкриття проваджень в адміністративній справі щодо оскарження нормативно-правового акта та 8 резолютивних частин постанов суду про визнання нормативно-правового акта незаконним або таким, що не відповідає нормативно-правовому акту вищої юридичної сили.

Зазначене видання необхідне у роботі міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, підпорядкованих підприємств, установ та організацій, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, міністерств, республіканських комітетів та інших державних органів Автономної Республіки Крим, обласних, районних державних адміністрацій, їх відділів та управлінь, підпорядкованих їм підприємств, установ та організацій, органів місцевого самоврядування, інших державних органів та установ, зокрема тих, що займаються розробкою проектів нормативно-правових актів та міжнародних договорів, підготовкою та поданням нормативно-правових актів до Міністерства юстиції або його територіальних управлінь на державну реєстрацію, а також судів, правоохоронних органів, працівників юридичних служб, органів та установ юстиції, підприємств, установ та організацій, учених правознавців.

Передплатні індекси: паперовий журнал - 40433; електронний варіант - 48345; у теках із роз'ємними замками - 01546;

**Провідний спеціаліст
відділу судової роботи, експертного
забезпечення правосуддя
та систематизації законодавства
ГУЮ у Полтавській області
Л.А. Чистякова**

мінімального розміру, передбаченого частиною другою статті 182 Кодексу, то дитині признається відповідно до закону державна допомога в розмірі різниці між визначеним розміром аліментів і 30 відсотками прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку.

Той з батьків, з кого присуджено стягнення аліментів на дитину, а також той з батьків, до кого вимога про стягнення аліментів не була подана, зобов'язані брати участь у додаткових витратах на дитину, що викликані особливими обставинами (розвитком здібностей дитини, її хворобою, каліцтвом тощо).

Розмір участі одного з батьків у додаткових витратах на дитину в разі спору визначається за рішенням суду, з урахуванням обставин, що мають істотне значення.

Один із батьків може подати заяву за місцем роботи, місцем виплати пенсії, стипендії про відрахування аліментів на дитину з його заробітної плати, пенсії, стипендії у розмірі та на строк, які визначені у цій заяві. Така заява може бути ним відкликана.

За рішенням суду батьки можуть бути звільнені від обов'язку утримувати дитину, якщо дохід дитини набагато перевищує дохід кожного з них і забезпечує повністю її потреби.

Батьки мають право укласти договір про сплату аліментів на дитину, у якому визначити розмір та строки виплати. Умови договору не можуть порушувати права дитини, які встановлені Сімейним Кодексом України. У разі невиконання одним із батьків свого обов'язку за договором аліменти з нього можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса.

Той із батьків, з ким проживає дитина, і той із батьків, хто проживає окремо від неї, з дозволу органу опіки та піклування можуть укласти договір про припинення права на аліменти для дитини у зв'язку з передачею права власності на нерухоме майно (житловий будинок, квартиру, земельну ділянку тощо). Якщо дитина досягла чотирнадцяти років, вона бере участь в укладенні цього договору. У разі укладення такого договору той із батьків, з ким проживає дитина, зобов'язується самостійно утримувати її.

Укладення договору не звільняє того з батьків, хто проживає окремо, від обов'язку брати участь у додаткових витратах на дитину.

Аліменти на дитину присуджуються за рішенням суду від дня пред'явлення позову.

Аліменти за минулий час можуть бути присуджені, якщо позивач подасть суду докази того, що він вживав заходів щодо одержання аліментів з відповідача, але не міг їх одержати у зв'язку з ухиленням

останнього від їх сплати. У цьому разі суд може присудити аліменти за минулий час, але не більш як за три роки.

Аліменти можуть бути стягнуті за виконавчим листом за минулий час, але не більш як за три роки, що передували пред'явленню виконавчого листа до виконання.

Заборгованість за аліментами стягується незалежно від досягнення дитиною повноліття.

Заборгованість за аліментами, присудженими у частці від заробітку (доходу), визначається виходячи з фактичного заробітку (доходу), який платник аліментів одержував за час, протягом якого не провадилося їх стягнення.

Якщо платник аліментів не працював на час виникнення заборгованості, але працює на час визначення її розміру, заборгованість визначається із заробітку (доходу), який він одержує.

Якщо платник аліментів не працював на час виникнення заборгованості і не працює на час визначення її розміру, вона обчислюється виходячи із середньої заробітної плати працівника відповідної кваліфікації або некваліфікованого працівника для даної місцевості.

Розмір заборгованості за аліментами обчислюється державним виконавцем, а у разі спору - судом.

При виникненні заборгованості з вини особи, яка зобов'язана сплачувати аліменти за рішенням суду, одержувач аліментів має право на стягнення неустойки (пені) у розмірі одного відсотка від суми несплачених аліментів за кожен день прострочення, розмір якої може бути зменшений судом з урахуванням матеріального та сімейного стану платника аліментів. Неустойка не сплачується, якщо платник аліментів є неповнолітнім.

З урахуванням матеріального та сімейного стану платника аліментів суд може відстрочити або розстрочити сплату заборгованості за аліментами.

За позовом платника аліментів суд може повністю або частково звільнити його від сплати заборгованості за аліментами, якщо вона виникла у зв'язку з його тяжкою хворобою або іншою обставиною, що має істотне значення. Також від сплати заборгованості платника аліментів може звільнити суд, якщо буде встановлено, що вона виникла внаслідок непред'явлення без поважної причини виконавчого листа до виконання особою, на користь якої присуджено аліменти.

**Заступник начальника відділу
організації та контролю
за виконанням рішень
ГУЮ у Полтавській області
В.О. Пахар**

Доручення, довіреності та їх види

Довіреністю визнається письмове повноваження, яке видає одна особа (довіритель) іншій особі (довіреному) для представництва перед третіми особами. Довіреність - це односторонній правочин, який фіксує межі повноважень представника, який, діючи на підставі довіреності, створює права та обов'язки безпосередньо для довірителя".

Особа, яка видає довіреність, називається довірителем, а особа, яка отримує повноваження за довіреністю - довіреним. Подібна термінологія використовується і в договорі доручення, за яким одна сторона зобов'язується від імені і за рахунок іншої сторони виконати певні юридичні дії. Проте довіреність не тожого договору доручення. Співвідношення між ними таке: договір доручення є підставою для видачі довіреності. У основі довіреності може бути і договір експедиції, і трудовий договір. Наприклад, матеріально відповідальній особі може бути видана довіреність для вчинення дій, пов'язаних безпосередньо з виконанням нею трудових обов'язків.

Якщо доручення є договором про представництво, який визначає внутрішні взаємовідносини між представником і тим, кого він представляє, і сторони своїми підписами підтверджують, які саме дії і яким саме чином повинен виконати довірений, який розмір винагороди його чекає (якщо це передбачено договором), то довіреність як документ підписує лише довіритель.

Довіреність адресована насамперед третім особам і має на меті довести до їх відома те, що між представником і тим, кого він представляє, існує домовленість, згідно з якою виконання всіх угод, що буде укладати представник у межах довіреності, бере на себе той, хто представляє. Юридична сила довіреності не залежить від згоди представника на її видачу, як і обсяг повноважень, якими довіритель наділяє довірену особу, також з нею не погоджується. А ось здійснення повноважень цілком залежить від волі довіреної особи.

За обсягом повноважень розрізняють такі види довіреностей:

- разова на виконання однієї конкретної дії (наприклад, продати чи купити будинок);
- спеціальна - на виконання якихось однорідних дій (наприклад, довіреність на отримання авторського гонорару протягом року);
- генеральна (або загальна) - на загальне управління майном довірителя. Генеральна довіреність уповноважує особу на виконання не якоїсь окремої угоди чи якихось певних категорій, а на укладання будь-яких угод. Наприклад, особа, яка відбуває в догляд житлові будинки, інше майно, може видати генеральну довіреність, на підставі якої уповноважена особа має право: укладати всі дозволені законом правочини щодо управління та розпорядження майном; купувати, продавати, дарувати, приймати в дарунок, обмінювати, заставляти і приймати в заклад житлові будинки, інше майно; проводити розрахунки за укладеними правочинами, приймати спадщину та відмовлятися від спадщини; отримувати належне довірителю майно (гроші, цінні папери), а також документи від всіх осіб, установ, підприємств та організацій, у тому числі з відділень банків, інших кредитних установ, установ зв'язку, пошти, телеграфу, розпоряджатися рахунками в банках, отримувати поштову, телеграфну та будь-яку іншу кореспонденцію, в тому числі грошову чи посилову; вести від імені довірителя справи в усіх судових установах з усіма правами, які закон надає позивачеві, відповідачеві, третій особі та потерпілому, в тому числі з правом повної чи часткової відмови

від позовних вимог, визнання позову, зміни предмета позову, укладання мирової угоди, оскарження рішення суду, пред'явлення виконавчого листа до стягнення, отримання присудженого майна або грошей.

Закон вимагає, щоб довіреність була складена у письмовій формі, тому без письмової форми - немає довіреності. Довіреності, які видаються громадянам, мають бути посвідчені уповноваженими на це особами. Так, щодо угод, які вимагають нотаріальної форми, довіреність має бути посвідчена державним чи приватним нотаріусом. До нотаріально посвідчених довіреностей зокрема прирівнюються (ст. 40 Закону України від 2 вересня 1993 р. "Про нотаріат"):

- довіреності осіб, які перебувають на лікуванні в госпіталях, лікарнях, санаторіях, будинках престарілих, посвідчені головлікарями, начальниками госпіталів, заступниками з медичної частини, черговими лікарями;
- довіреності громадян, які перебувають під час плавання на морських суднах або суднах внутрішнього плавання, що плавають під прапором України, посвідчені капітанами цих суден;
- довіреності громадян, які перебувають у розвідувальних, арктичних та подібних експедиціях, посвідчені начальниками експедицій;
- довіреності військовослужбовців, посвідчені командирами частин, з'єднань, установ і закладів;
- довіреності осіб, які перебувають у місцях позбавлення волі, посвідчені начальниками виправно-трудових установ.

Довіреності, які видаються організаціями для укладання будь-яких договорів, не вимагають нотаріального посвідчення, оскільки вони посвідчуються самою організацією шляхом підпису її керівником та скріплюються печаткою. Довіреності на одержання чи видачу грошей та інших матеріальних цінностей мають бути також підписані головним бухгалтером.

Поряд з нотаріальною формою законодавець допускає випадки посвідчення довіреності за місцем роботи, навчання або місцем проживання довірителя. Це довіреності на: отримання заробітної плати та інших платежів, пов'язаних з трудовими відносинами; одержання винагороди авторів та винахідників; одержання пенсії, допомоги та стипендії; отримання грошей з Ощадбанку; одержання поштової та грошової кореспонденції.

Довіреність повинна мати всі необхідні реквізити: місце і дату складання, строк дії (прописом), прізвище, ім'я, по батькові довірителя та довіреної особи (повну назву юридичної особи), місце проживання (місце знаходження юридичної особи) представника та особи, яку представляють, а в необхідних випадках - посаду, яку вони займають, коло повноважень.

Строк дії довіреності встановлюється у довіреності. Строк дії довіреності зазначається літерами. Якщо строк довіреності не зазначений, вона зберігає чинність до припинення її дії. Довіреність без дати видачі є нікчемною.

Довіреність підписується довірителем особисто. Якщо громадянин внаслідок фізичної вади, хвороби або з інших поважних причин не може власноруч підписати довіреність, то за його проханням і в його присутності та в присутності нотаріуса чи іншої посадової особи, яка посвідчує довіреність, цей документ може бути підписаний іншим громадянином, особу якого встановлює нотаріус.

Довіреності від імені неповнолітніх віком від 14 до 18 років, а також від імені осіб, які

в судовому порядку визнані обмежено дієздатними, можуть бути посвідчені лише за умови, що вони вчиняються за згодою батьків (усиновителів), піклувальників. Міністерство юстиції України затверджує зразки окремих видів довіреності. Так, довіреність на отримання заробітної плати може мати такий вигляд:

Дія довіреності може бути припинена і до закінчення вказаного у ній строку у випадках:

- скасування довіреності особою, яка її видала;
- відмови від довіреності особи, якій вона була видана;
- припинення повноважень юридичної особи;
- смерті, визнання недієздатною чи обмежено дієздатною або безвісно відсутньою як особи, яка видала довіреність, так і довіреної особи.

Скасовуючи довіреність, довіритель зобов'язаний повідомити про це довірену особу, а також заінтересованих третіх осіб, оскільки права та обов'язки, які випливають з довіреності, зберігають силу для довіреної особи доти, доки вона не дізнається (або повинна буде дізнатися) про припинення дії довіреності. При припиненні довіреності представник чи його правонаступник зобов'язаний негайно повернути довіреність.

Водночас ч. 4 ст. 249 ЦК передбачає можливість видавати так звані безвідкличні довіреності, тобто довіреності, які зберігають свою силу протягом зазначеного строку і які не можна скасувати.

Представник зобов'язаний виконувати покладені на нього обов'язки особисто. Проте законодавець передбачає випадки, коли довірена особа може передоручити здійснення наданих їй повноважень іншій особі, а саме:

- якщо передоручення передбачене в довіреності;
- якщо передоручення необхідне для охорони Інтересів особи, яка видала довіреність.

При цьому довірена особа не має змоги сповістити довірителя й отримати його згоду на передоручення.

Довіреність, видана в порядку передоручення, підлягає нотаріальному посвідченню після подання основної довіреності, в якій застережене право на передоручення або після подання доказів того, що представник за основною довіреністю вимушений робити це для охорони Інтересів особи, яка видала довіреність.

Представник, який передав свої повноваження іншій особі, зобов'язаний при першій нагоді сповістити про це довірителя і надати йому відомості щодо нової довіреної особи. Невиконання цього обов'язку покладає на особу, яка передала повноваження, відповідальність за дії нової довіреної особи як за свої власні.

Передоручення може бути скасоване у будь-який час як довірителем, так і довіреною особою, яка його видала.

Повноваження за нотаріально посвідченими довіреностями можуть бути передані телеграфом. У цих випадках телеграма-доручення складається безпосередньо з тексту доручення та посвідчувального напису нотаріуса з розшифруванням його печатки.

**Державний виконавець
відділу примусового виконання рішень
управління державної
виконавчої служби
ГУЮ у Полтавській області
С.В. Мороз**

Захист прав громадян - мешканців багатоквартирних будинків

Частиною 3 ст. 42 Земельного кодексу встановлено, що порядок використання земельних ділянок, де розташовані багатоквартирні жилі будинки, а також, належні до них будівлі, споруди та прибудинкові території, визначається співвласниками. Якщо в жилому будинку приватизовано частину квартир, питання про користування прибудинковою територією вирішується відповідно до положень ст. 88 Земельного кодексу, зокрема, ч.1 даної статті передбачає, що володіння, користування та розпорядження земельною ділянкою, яка перебуває у спільній частковій власності, здійснюються за згодою всіх співвласників згідно з договором, а у разі недосягнення згоди - у судовому порядку.

На відповідних територіях державний контроль за використанням та охороною земель, лісів, надр, води, атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу та інших природних ресурсів, додержанням санітарних і ветеринарних правил, збиранням, утилізацією і захороненням промислових побутових та інших відходів, додержанням правил благоустрою здійснюють органи місцевого самоврядування (Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні № 280/97-ВР від 21.05.1997").

За порушення ст. 77.13 "Правил благоустрою та забезпечення чистоти і порядку в м. Полтава", затверджених рішенням п'ятнадцятої сесії міської ради п'ятого скликання від 05.06.2007 зі змінами від 06.07.2010 передбачена заборона їздити по газонах, паркуватися на них, залишати автотransпортні засоби, механізми на внутріквартальних проїздах, в місцях де вони заважають проїзду спеціальних машин швидкої допомоги, пожежних машин, прибирання та аварійної техніки, а також влаштовувати постійні стоянки службового та приватного транспорту на прибудинкових територіях, прилеглих територіях до авто гаражів, автостоянок тощо.

Особливе місце в системі державного екологічного контролю посідають органи прокуратури. Зокрема, Генеральний прокурор України та підпорядковані йому прокурори здійснюють контрольну функцію в порядку прокурорського нагляду за додержанням законності у сфері охорони навколиш-

нього середовища, форми і методи якого передбачені Законом України "Про прокуратуру" № 1789-ХІІ ч. 3 ст. 19 (зі змінами). Відповідно до цього Закону органи прокуратури проводять перевірки виконання екологічного законодавства, вносять протести і подання на виявлені правопорушення, звертаються з позовами до судів про відшкодування шкоди, заподіяної в результаті порушення екологічного законодавства, та про припинення екологічно небезпечної діяльності. У системі органів прокуратури діють також спеціальні природоохоронні прокуратури на правах міжрайонних з підпорядкуванням прокурорам області. Ці органи здійснюють нагляд за дотриманням і правильним застосуванням екологічного законодавства підприємствами, установами, організаціями незалежно від їх підвідомчості.

Державна автомобільна інспекція Міністерства внутрішніх справ (ДАІ) здійснює контроль за додержанням правил охорони навколишнього природного середовища від шкідливого впливу автотранспортних засобів. Відповідно до Закону України "Про дорожній рух" № 3353-ХІІ від 30.06.1993 (зі змінами) ДАІ здійснює контроль за дотриманням власниками (володільцями) транспортних засобів вимог щодо охорони довкілля від шкідливого впливу транспортних засобів. Під час виконання службових обов'язків працівники ДАІ мають право перевіряти виконання власниками (володільцями) транспортних засобів вимог законодавства, у тому числі правил, норм, стандартів, що стосуються забезпечення охорони атмосферного повітря; зупиняти транспортні засоби у разі наявних ознак, що свідчать про їх технічну несправність або забруднення навколишнього природного середовища (Положення про Державну автомобільну інспекцію Міністерства внутрішніх справ № 341 від 14.04.1997 (зі змінами)).

Державна санітарно-епідеміологічна служба України відповідно до вимог Закону України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благоустрою населення" № 4004-ХІІ від 24.02.1994 (зі змінами) здійснює державний нагляд щодо впровадження заходів по санітарно-епідемічному бла-

гополуччю населення, а також контроль за дотриманням юридичними і фізичними особами санітарного законодавства з метою попередження, виявлення, зменшення та усунення шкідливого впливу небезпечних факторів на здоров'я людей, за виконанням програм, що стосуються впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я людей.

У ст. 152 "Кодексу України про адміністративні правопорушення" № 8073-Х від 07.12.1984 (зі змінами) зазначено: "Порушення правил благоустрою територій міст та інших населених пунктів, а також недодержання правил щодо забезпечення чистоти і порядку в містах та інших населених пунктах - тягнуть за собою попередження або накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і попередження або накладення штрафу на посадових осіб - від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян". Розглядають справи про адміністративні правопорушення зазначені в ст. 152 адміністративні комісії при виконавчих органах міських рад (ст. 218 КУпАП). Про вчинення адміністративного правопорушення складається протокол уповноваженими на те посадовою особою або представником громадської організації чи органу громадської самодіяльності. Протокол про адміністративне правопорушення, у разі його оформлення, складається у двох екземплярах, один з яких під розписку вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності (ст. 254 КУпАП). У справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються органами, зазначеними в ст. 218 (КУпАП), протоколи про правопорушення мають право складати: органи внутрішніх справ; посадові особи, уповноважені на те виконавчими комітетами міських рад; члени громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону (ст. 255 КУпАП).

**Провідний спеціаліст відділу
організаційної роботи,
документування та контролю
ГУЮ у Полтавській області
Л.В. Романко**

Реєстрація та розірвання шлюбу із засудженими до позбавлення волі

Шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований в державному органі реєстрації актів цивільного стану. Проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без шлюбу не є підставою для виникнення у них прав та обов'язків подружжя (стаття 21 Сімейного кодексу України - далі СК).

Шлюбний вік для чоловіків та жінок встановлюється у вісімнадцять років. Особи, які бажають зареєструвати шлюб, мають досягти шлюбного віку на день реєстрації шлюбу (стаття 22 СК).

Шлюб реєструється після спливу одного місяця від дня подання особами заяви про реєстрацію шлюбу.

Відповідно до Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 18 жовтня 2000р. № 52/5 (у редакції наказу Мініюсту від 24 грудня 2010р. № 3307/5) /далі - Правила реєстрації/ державна реєстрація шлюбу із засудженими, які відбувають покарання в установах виконання покарань, проводиться відділом державної реєстрації актів цивільного стану реєстраційної служби за місцезнаходженням цієї установи на загальних підставах, передбачених законодавством України.

Адміністрація установи виконання покарань забезпечує засуджену особу бланком заяви про державну реєстрацію шлюбу встановленої форми. Після заповнення засудженим тієї частини заяви, яка стосується його, начальник установи виконання покарань звіряє вказані в заяві відомості з паспортом або паспортним документом, який міститься в особовій справі засудженого, засвідчує справжність його підпису, відповідно до ст. 78 Закону України "Про нотаріат" та направляє цю заяву особі, з якою засуджений бажає зареєструвати шлюб. Одночасно цій особі повідомляються найменування та адреса відділу державної реєстрації актів цивільного стану реєстраційної служби, у якому буде проводитися реєстрація шлюбу.

При погодженні на державну реєстрацію шлюбу із засудженим особа заповнює отриману заяву в тій частині, що стосується її, у відділі державної реєстрації актів цивільного стану реєстраційної служби за місцезнаходженням установи виконання покарань.

Якщо особа, яка погодилась на державну реєстрацію шлюбу із засудженим, не може через поважні причини особисто подати отриману заяву про державну реєстрацію шлюбу до відділу державної реєстрації актів цивільного стану реєстраційної служби за місцезнаходженням установи виконання покарань, заяву засудженого та

заяву з відомостями про себе, справжність підпису на якій має бути нотаріально засвідчено, особа надсилає поштою до цього відділу (п. 20 глави 2 розділу III Правил реєстрації).

Відділ державної реєстрації актів цивільного стану реєстраційної служби, який отримав заяву (заяви) про державну реєстрацію шлюбу, призначає дату та час державної реєстрації шлюбу, про що заздалегідь повідомляє наречених, а також адміністрацію установи виконання покарань, у якій утримується засуджена особа, яка бажає зареєструвати шлюб (п. 21 глави 2 розділу III Правил реєстрації).

Державна реєстрація шлюбу проводиться у присутності нареченого та нареченої у приміщенні, визначеному адміністрацією установи виконання покарань (п. 22 глави 2 розділу III Правил реєстрації).

Державна реєстрація шлюбу з особами, щодо яких як запобіжний захід обрано взяття під варту, здійснюється відділом державної реєстрації актів цивільного стану в слідчих ізоляторах лише з письмового дозволу органу дізнання або суду, у провадженні яких знаходиться справа, у тому самому порядку і за тими самими правилами, які встановлені для державної реєстрації шлюбу в установах виконання покарань.

Підставою для державної реєстрації розірвання шлюбу є: рішення суду про розірвання шлюбу, яке набрало законної сили; спільна заява про розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей; заява про розірвання шлюбу одного з подружжя та рішення суду про визнання другого з подружжя безвісно відсутнім, недієздатним.

Державна реєстрація розірвання шлюбу може проводитися незалежно від строку, що минув після постановлення судом рішення про розірвання шлюбу, яке набрало чинності.

Розірвання шлюбу, здійснене судом до набрання чинності Законом України "Про державну реєстрацію актів цивільного стану" (27.07.2010), підлягає державній реєстрації у відділі державної реєстрації актів цивільного стану реєстраційної служби.

Державна реєстрація розірвання шлюбу може бути проведена відділом державної реєстрації актів цивільного стану за нотаріально засвідченою або прірівняною до нотаріально засвідченої заявою одного з подружжя, якщо актовий запис про розірвання шлюбу вже складено за заявою другого з подружжя на підставі рішення суду про розірвання шлюбу або на підставі вироку суду про засудження одного з подружжя до позбавлення волі на строк

не менш як три роки до набрання чинності Законом України "Про державну реєстрацію актів цивільного стану", у разі якщо така особа не може з поважної причини особисто з'явитися до відділу державної реєстрації актів цивільного стану.

Державна реєстрація розірвання шлюбу подружжя, яке не має дітей, проводиться на підставі письмової заяви про розірвання шлюбу, у якій повинно бути зазначено про відсутність у них спільних дітей, після закінчення одного місяця від дня подання такої заяви, якщо вона не була відкликана, у присутності хоча б одного з подружжя.

Якщо один із подружжя через поважну причину не може особисто подати заяву про розірвання шлюбу до відділу державної реєстрації актів цивільного стану, таку заяву, справжність підпису на якій має бути нотаріально засвідченою або прірівняною до неї, від його імені може подати другий з подружжя (ст. 106 СК пункт 14 глави 3 розділу III Правил реєстрації).

Начальник установи покарань засвідчує справжність підпису особи, яка перебуває в такій установі. Засвідченням начальника установи виконання покарань справжності підпису на документі прірівнюється до нотаріального засвідчення справжності підпису (п.1 ст.78 Закону України "Про нотаріат").

У разі розірвання шлюбу державним органом реєстрації актів цивільного стану реєстраційної служби шлюб припиняється у день реєстрації розірвання шлюбу.

У разі розірвання шлюбу судом шлюб припиняється у день набрання чинності рішенням суду про розірвання шлюбу.

При розірванні шлюбу особа, яка змінила прізвище при державній реєстрації шлюбу, визначає для себе чи надалі іменуватися цим прізвищем або відновити дошлюбне прізвище.

Статтею 235 Цивільного процесуального кодексу України, яка регулює порядок розгляду справ окремого провадження, визначено, що у рішенні суду про розірвання шлюбу зазначається про вибір прізвища тим з подружжя, який змінив прізвище під час державної реєстрації шлюбу, що розривається.

У разі, якщо питання про вибір прізвища не буде предметом розгляду суду, це призведе до необхідності повторного звернення особи та ухвалення судом додаткового рішення.

**Заступник начальника служби -
начальник відділу ДРАЦС РС
ГУЮ у Полтавській області
О.В. Сінельнікова**

Видача документів про державну реєстрацію актів цивільного стану

Органи державної реєстрації актів цивільного стану на підтвердження проведеної державної реєстрації актів цивільного стану видають відповідні свідоцтва та витяги з Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

Видача документів про державну реєстрацію актів цивільного стану забезпечує офіційне визнання та підтвердження державою фактів народження фізичної особи та її походження, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені, смерті та сприяє належній реалізації законних прав та інтересів фізичної особи. Видача свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану про народження, шлюб, розірвання шлюбу, зміну імені, смерть здійснюється на підставі складеного актового запису цивільного стану у повній відповідності до нього. Коли оригінал свідоцтва про державну реєстрацію актів цивільного стану вкрадено, загублено, пошкоджено чи знищено, а також у разі внесення змін до актового запису чи його поновлення.

Повторно свідоцтво видається на підставі актового запису цивільного стану за заявою особи, щодо якої складено запис, батькам, усиновлювачам, опікунам, піклувальникам, представникам закладу охорони здоров'я, навчального або іншого дитячого закладу, де постійно перебуває дитина, органу опіки та піклування.

Свідоцтво про смерть повторно видається другому з подружжя, а також дітям, у тому числі й усиновленим, та їх законним представникам, близьким родичам померлого (братам і сестрам, онукам, діду і бабі як з боку батька, так і з боку матері), особі, яка є спадкоємцем за законом або заповітом, представникові органу опіки та піклування у разі виконання ним повноважень з опіки та піклування стосовно осіб, які мають право на отримання такого свідоцтва.

Особі, позбавленій батьківських прав, свідоцтва про народження дітей повторно не видаються.

Після припинення шлюбу внаслідок його розірвання свідоцтва про шлюб повторно не видаються.

Декретом Кабінету Міністрів України від 30.04.93 N 43-93 "Про державне мито" передбачено сплату державного мита за видачу повторного свідоцтва.

Видача витягів з Державного реєстру актів цивільного стану громадян видача яких здійснюється відділами державної реєстрації актів цивільного стану, складаються у формі витягів з

Відмова у відкритті провадження в адміністративних справах

Згідно зі статтями 105 - 106 КАСУ позовна заява має бути подана до адміністративного суду у письмовій формі та повинна містити наступні відомості: найменування

- адміністративного суду, до якого подається позовна заява;

- ім'я чи назву позивача, поштову адресу, а також номер засобу зв'язку та адресу електронної пошти, якщо такі є;

- ім'я або назву відповідача, посаду й місце служби посадової чи службової особи, поштову адресу, а також номер засобу зв'язку та адресу електронної пошти, якщо такі відомі;

- зміст позовних вимог (нагадаємо, що ними можуть бути вимоги на захист прав, свобод чи інтересів осіб виключно у сфері публічно-правових відносин - наприклад, вимоги про скасування або визнання нечинним рішення відповідача - суб'єкта владних повноважень, про зобов'язання відповідача - суб'єкта владних повноважень прийняти рішення або вчинити певні дії чи утриматися від їх вчинення, про стягнення з відповідача коштів на відшкодування шкоди, завданої його незаконним рішенням, дією чи бездіяльністю, тощо);

- виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги (на підтвердження цих обставин позивач зазначає докази, про які йому відомо і які можуть бути використані судом);

- у разі необхідності - клопотання про звільнення від сплати судового збору; про звільнення від оплати правової допомоги і забезпечення надання правової допомоги, якщо відповідний орган відмовив особі у забезпеченні правової допомоги; про призначення судової експертизи; про витребування доказів; про виклик свідків тощо;

- перелік документів та інших матеріалів, що додаються (в обов'язковому порядку - копії позовної заяви та копії всіх документів, що приєднуються до неї, відповідно до кількості відповідачів та документ про сплату судового збору).

Позовна заява підписується позивачем або його представником із зазначенням дати підписання заяви. Якщо позовна заява подається представником позивача, то до неї мають додаватися довіреність чи інший документ, що підтверджує повноваження такого представника на подання позову і, можливо, на подальше представництво в суді під час розгляду цього позову, а також мають бути вказані ім'я представника, його поштова адреса, номер телефону та адреса електронної пошти, якщо вони є. Позовну заяву може бути підписано однією з таких компетентних осіб: при поданні від імені юридичної особи - уповноваженою посадовою особою юридичної особи (наприклад, директором чи го-

ловою правління) або представником підприємства (юрисконсульт, адвокатом тощо); при поданні від імені фізичної особи - самою фізичною особою або її представником (юрисконсульт, адвокатом та ін.).

Щодо самої процедури подання позовної заяви, то існує два варіанти її проведення.

По-перше, позовна заява з необхідними копіями (залежно від кількості відповідачів) може бути подана безпосередньо до канцелярії відповідного суду. При цьому варто зробити одну зайву копію, яка, на прохання особи, що її подає, реєструється працівником канцелярії (на ній проставляються дата подання, підпис працівника канцелярії та печатка канцелярії) і повертається позивачу чи його представнику. Ця завірена копія може знадобитися у майбутньому, оскільки буде документальним підтвердженням подання позову.

По-друге, позовну заяву можна направити на адресу суду поштою. Але тут необхідно потурбуватися про те, щоб у відправника залишилося документальне підтвердження того, що і коли він направив на адресу суду, - це не важко зробити, використавши таку форму відправлення, як цінний лист з описом вкладення.

Але незалежно від обраного способу подання заяви до адміністративного суду, слід пам'ятати, що до заяви обов'язково має бути додана квитанція про сплату судового збору.

Якщо позовну заяву було оформлено з дотриманням усіх викладених вимог законодавства (до речі, як зазначено у ч. 2 ст. 105 КАСУ, на прохання позивача службовцем апарату адміністративного суду може бути надана допомога в її оформленні) та немає інших підстав для повернення позовної заяви або відмови у відкритті провадження в адміністративній справі, суддя не пізніше наступного дня після надходження заяви до адміністративного суду постановляє ухвалу про відкриття провадження, копія якої невідкладно після постановлення надсилається особам, які беруть участь у справі, разом з інформацією про їхні процесуальні права і обов'язки (відповідачам надсилаються також копії позовної заяви та доданих до неї документів).

А от у разі, якщо позовну заяву було подано без додержання викладених вимог щодо її форми та змісту, вона залишається без руху, про що суддя постановляє відповідну ухвалу (в ній, зокрема, мають бути зазначені конкретні недоліки позовної заяви, через які її залишено без руху, та спосіб їх усунення) й негайно надсилає її копію позивачеві, одночасно надаючи йому

строк для усунення недоліків. Цей строк, як зазначено у ч. 1 ст. 108 КАСУ, має бути "достатній для усунення недоліків" - отже, він визначається суддею з врахуванням необхідного часу для повідомлення позивачеві про залишення заяви без руху у зв'язку з допущеними недоліками та для їх усунення (тобто тривалість вказаного строку може бути різною залежно від певних обставин у кожному окремому випадку виявлення у позовній заяві недоліків).

Якщо позивач відповідно до вказівок судді у встановлений ним строк усуне недоліки позовної заяви, вона приймається судом і відповідно до ч. 2 ст. 108 КАСУ вважається поданою в день її первинного подання до адміністративного суду. В іншому ж разі (коли недоліки не було усунуто позивачем у наданий йому для цього термін) позовна заява вважається неподаною і повертається позивачеві. Окрім цього випадку, позовна заява також повертається позивачеві у разі подання позивачем до відкриття провадження в адміністративній справі заяви про її відкликання; якщо позовну заяву було подано особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності, або від імені позивача особою, яка не має повноважень на ведення справи; коли у провадженні цього або іншого адміністративного суду вже перебуває справа про спір між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав; якщо справа не підсудна цьому адміністративному суду (ч. 3 ст. 108 КАСУ). Копія ухвали про повернення позовної заяви невідкладно надсилається особі, яка її подала, разом із позовною заявою й усіма доданими до неї матеріалами.

Залишення заяви без руху є, певною мірою, умовною санкцією за порушення вимог процесуального законодавства - адже хоча позивач й зазнає деяких труднощів у зв'язку з тим, що позовна заява не розглядається в адміністративному суді до вчинення позивачем відповідних дій, однак їх неважко подолати шляхом виконання вказівок судді, які містяться в ухвалі про залишення заяви без руху. А от відмова судді у відкритті провадження тягне для позивача настання багатьох більш несприятливих наслідків - адже згідно з ч. 5 ст. 109 КАСУ повторне звернення тієї ж особи до адміністративного суду з таким же самим позовом, щодо якого постановлено ухвалу про відмову у відкритті провадження, не допускається.

Вичерпний перелік підстав для відмови у відкритті провадження в адміністративній справі наведено у ч. 1 ст. 109 КАСУ, відповідно до якої суддя відмовляє у відкритті провадження лише у наступних випадках:
- заяву не належить розглядати в порядку адміністративного судочинства;

ва;

- у спорі між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав існують такі, що набрали законної сили: постанова суду чи ухвала суду про відмову у відкритті провадження в адміністративній справі, про закриття провадження в такій справі у зв'язку з відмовою позивача від адміністративного позову або примиренням сторін;

- настала смерть фізичної особи чи припинено юридичну особу, які звернулися із позовною заявою або до яких пред'явлено адміністративний позов, якщо спірні правовідносини не допускають правонаступництва.

Незважаючи на такий невеликий та цілком обґрунтований перелік підстав для відмови у відкритті провадження в адміністративній справі, у позивача все ж таки можуть виникнути якісь заперечення з цього приводу - за таких обставин він може оскаржити відповідну ухвалу суду.

Наприкінці слід звернути увагу на існування поряд з вищезазначеними санкціями, передбаченими законодавством за невиконання зацікавленою особою умов реалізації права на судовий захист своїх прав, свобод та інтересів у сфері публічно-правових відносин, ще однієї - залишення позовної заяви без розгляду. При цьому за своїм значенням для позивача вона майже збігається із поверненням позовної заяви - різниця між вказаними санкціями за порушення процесуальних вимог законодавства полягає у тому, що залишення позовної заяви без розгляду застосовується у тому разі, коли провадження у справі вже почалося (це впливає із пунктів 4 та 8 ст. 155 КАСУ, в яких підставами залишення заяви без розгляду названо повторну неявку позивача у судові засідання без поважних причин або без повідомлення ним про причини неприбуття, а також залишення позивачем судового засідання до закінчення судового розгляду без поважних причин, якщо ним не було подано до суду заяву про судовий розгляд справи за його відсутності).

Отже, порушення встановленого законодавством порядку пред'явлення адміністративного позову, залежно від того, які ж саме вимоги КАСУ не були виконані, тягне за собою застосування однієї з передбачених законом санкцій - повернення позовної заяви, залишення позовної заяви без руху, відмову у відкритті провадження в адміністративній справі.

**Головний державний виконавець
відділу примусового
виконання рішень
управління державної виконавчої
служби ГУЮ у Полтавській області
В.М. Солодовник**

Державного реєстру актів цивільного стану громадян.

Право на отримання витягу з Реєстру стосовно відомостей про себе та про своїх родичів має фізична особа по досягненні 16-річного віку за умови пред'явлення паспорта або паспортного документа і документів, що підтверджують родинні стосунки між заявником та особою, щодо якої складено актовий запис.

Витяг з Реєстру про реєстрацію народження дитини може видаватися її батькам та усиновлювачам (незалежно від віку дитини), а також опікунам, піклувальникам, адміністрації закладу охорони здоров'я, навчального або іншого дитячого закладу, де постійно перебуває дитина. У цьому разі зазначений витяг видається представникові відповідного закладу за умови пред'явлення ним довіреності, паспорта або паспортного документа.

Батькові, матері, усиновлювачеві дитини, які позбавлені батьківських прав, витяг про реєстрацію народження дитини не видається.

Витяг з Реєстру про реєстрацію смерті видається другому з подружжя, а також батькам, сестрам, онукам, дідові, бабі та іншим родичам померлої особи при наявності документів, що підтверджують родинні чи сімейні стосунки; спадкоємцям померлої особи, якщо родинні стосунки та/або право на спадкування підтверджується документально.

Витяги з Державного реєстру актів цивільного стану громадян про проведену державну реєстрацію акта цивільного стану видаються відділами державної реєстрації актів цивільного стану на підставі письмової заяви фізичної особи. До заяви додається документ про внесення плати за видачу витягу з Реєстру, яка становить 73 гривні.

На безоплатне отримання витягу з Реєстру мають право особи, що проживають за кордоном, стосовно яких державна реєстрація актів цивільного стану проведена відповідними органами державної реєстрації актів цивільного стану України, при надісланні їм витягу до компетентних органів іноземних держав для подальшого вручення; особи, що звернулися за видачею витягу про те, що реєстрація народження проведена відповідно до частини першої статті 135 Сімейного кодексу України; особи, що звернулися за видачею витягу для отримання допомоги у зв'язку з народженням дитини, а також для отримання допомоги на поховання.

**Провідний спеціаліст відділу
ДРАЦС РУ
Диканського РУЮ
у Полтавській області
Л.В. Карпенко**

Загальні засади державної реєстрації правочину стосовно права власності та реєстрації права власності

Положення ч.3 та ч.4 ст.334 Цивільного Кодексу України передбачають, що право власності на майно за договором, який підлягає нотаріальному посвідченню, виникає у набувача з моменту такого посвідчення, а якщо договір про відчуження майна підлягає державній реєстрації, право власності у набувача виникає з моменту такої реєстрації.

А відповідно до вимог Закону України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень" від 01.07.2004 № 1952-IV (далі - Закон) момент виникнення права власності на нерухоме майно, яке підлягає реєстрації, визначається відповідно до моменту такої реєстрації (зокрема й право власності на нерухоме майно - частина 1 статті 4 Закону).

Тому слід розмежовувати державну реєстрацію правочину стосовно права власності та саме реєстрацію права власності.

В Україні діє Тимчасовий порядок державної реєстрації правочинів, затверджений Постановою КМУ від 26 травня 2004 року № 671, згідно з яким реєстрацію правочинів здійснюють нотаріуси. Державна реєстрація договору здійснюється одночасно з його нотаріальним посвідченням і полягає у внесенні відповідної інформації до Державного реєстру правочинів. На підтвердження проведеної реєстрації сторонам договору надається примірник витягу із зазначеного Реєстру.

Право власності підлягає обов'язковій державній реєстрації з 09.06.1998 р. відповідно до положень Інструкції про порядок державної реєстрації права власності на об'єкти нерухомого майна, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, затвердженої наказом наказу Держбуду України від 09.06.1998р. № 121 (далі - Інструкція).

Ця Інструкція втратила чинність на підставі наказу Державного комітету будівництва архітектури та житлової політики від 15.02.2002 № 36, яким було затверджено Тимчасове положення про порядок державної реєстрації права власності та інших речових прав на нерухоме майно (далі Тимчасове положення).

Функцію реєстрації прав власності здійснюють бюро технічної інвентаризації, що передбачено положеннями як Інструкції так і Тимчасового положення.

Зокрема, державна реєстрація прав проводиться реєстраторами бюротехнічної інвентаризації (далі - БТІ) у межах визначених адміністративно-територіальних одиниць, обслуговування території яких здійснюється БТІ, створеними до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Закону України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень" та інших законодавчих актів України" та підключеними до Реєстру прав власності на нерухоме майно (п.1.3. Тимчасового положення).

Провідний спеціаліст відділу державної реєстрації речових прав на нерухоме майно реєстраційної служби ГЮО у Полтавській області І.А. Севастьянова

Поняття і сутність самочинного (самовільного) будівництва

У сучасній правовій системі України вживається два терміни: самовільне будівництво і самочинне будівництво. Відповідно до ст. 375 ЦК України, власник земельної ділянки має право зводити на ній будівлі та споруди, створювати закриті водойми, здійснювати перебудову, а також дозволяти будівництво на своїй ділянці іншим особам. Власник земельної ділянки набуває право власності на зведені ним будівлі, споруди та інше нерухоме майно. Право власника на забудову здійснюється ним за умови додержання архітектурних, будівельних, санітарних, екологічних та інших норм і правил, а також за умови використання земельної ділянки за її цільовим призначенням.

Згідно ст. 376 ЦК України, житловий будинок, будівля, споруда, інше нерухоме майно вважаються самочинним будівництвом, якщо вони збудовані або будуються на земельній ділянці, що не була відведена для цієї мети, або без належного дозволу чи належно затвердженого проекту, або з істотними порушеннями будівельних норм і правил. Як зазначено у Постанові Вищого Господарського Суду України від 14.03.2007 року у справі N 11/510-05, вказана норма (ч. 1 ст. 376 ЦК України) стосується лише нерухомого майна. В силу ч. 1 ст. 181 ЦК України, до нерухомих речей (нерухоме майно, нерухомість) належать земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення. В частині вище поданої норми - ч. 1 ст. 376 ЦК України - дублює вказане визначення і ч. 10 ст. 29 Закону України "Про планування і забудову територій", згідно якої здійснення будівельних робіт на об'єктах містобудування без дозволу на виконання будівельних робіт або його перереєстрації, а також здійснення не зазначених у дозволі будівельних робіт вважається самовільним будівництвом і тягне за собою відповідальність згідно з законодавством.

За аналогією виконання підготовчих робіт без дозволу на виконання підготовчих робіт або виконання підготовчих робіт, не передбачених зазначеним дозволом, вважається самочинним будівництвом з відповідними наслідками в частині застосування штрафних санкцій.

Також один із випадків, коли будівництво є самочинним, визначає Положення про порядок надання дозволу на виконання будівельних робіт. Якщо дозвіл на виконання будівельних робіт не було завчасно продовжено після закінчення його терміну, то будівництво вважається самовільним. Вищезазначене Положення містить також перелік будівельних робіт, на які не вимагається дозвіл. Такими роботами, згідно п.п. 4.1 - 4.10 Положення, є: - поточний ремонт будівель таспоруд без зміни призначення при-

міщень; капітальний ремонт та реконструкція повітряних лінійних електромереж; відновлення просілого або влаштування нового мостіння навкругибудівлі з метою охорони ґрунту під фундаментами від розмивання або перезволоження;

- захист мереж від електрокорозії; відновлення або улаштування нових тротуарів; відновлення або улаштування нових прибудинкових проїзних доріг; улаштування дитячих майданчиків, майданчиків для відпочинку людей, озеленення прибудинкової території; будівництво спортивних майданчиків у дворах, а також у межах мікрорайонів; улаштування декоративної огорожі висотою до 1 метра навколо майданчиків літніх кафе (літні майданчики для торгівлі обслуговування населення без навісів); тимчасові будівлі та споруди, зведення яких не потребує виконання робіт з улаштування фундаментів; проведення робіт, пов'язаних із ліквідацією аварій (обрушень) та відновленням функціонування об'єктів для забезпечення життєдіяльності населення при надзвичайних ситуаціях. Одночасно, згідно п. 3.2 Інструкції про порядок проведення технічної інвентаризації об'єктів нерухомого майна, не належать до самочинного будівництва: - при будівництві будинків садибного типу - зведення на земельній ділянці тимчасових будівель (навісів, палаток, кіосків, накриття, літніх душових, теплиць, покритих поліетиленовою плівкою, споруд тощо), які не потребують виконання робіт з улаштуванням фундаментів; перестановка обладнання в межах призначених приміщень; улаштування чи закриття дверних або віконних прорізів; збільшення або зменшення площ за рахунок демонтування чи влаштування перегородок, комор, знесення печей та грубок; перепланування, не пов'язані зі змінами (збільшення чи зменшення) житлової або допоміжної площі; - у квартирах (багатоповерхових будинках) - перепланування, не пов'язані зі змінами (збільшення чи зменшення) житлової або допоміжної площі, без порушення несучих конструкцій; збільшення житлової чи допоміжної площі за рахунок демонтування перегородок, комор, знесення печей, камінів та грубок, засклення балконів, лоджій, улаштування дверних прорізів у внутрішніх некапітальних стінах; перестановка в межах призначених приміщень, обладнання; - поточний ремонт будівель та споруд без змін призначення приміщень; - заміна матеріалу стін будинків садибного типу, будівель без збільшення розміру фундаменту чи поверховості (допустиме відхилення площі 5%)

Провідний спеціаліст ВПВР О.В. Кравченя

Приватні підприємства, інші види підприємств

Відповідно до Господарського кодексу України приватне підприємство - це вид юридичної особи, заснованої на приватній власності. Застосування такої форми дає можливість здійснювати сільськогосподарське виробництво на базі приватної власності на землю та майно. Приватне підприємство є самостійною господарською організацією, створеною на основі приватної власності фізичної особи і зареєстрованою у встановленому законом порядку для здійснення господарської діяльності з метою задоволення суспільних потреб (у товарах, продукції, послугах) і одержання прибутку. Це юридична особа, яка має самостійний баланс, розрахункові та інші рахунки в банках. Засновником приватного підприємства найчастіше стає колишній керівник КСП. Рішення з питань функціонування підприємства приймаються власником одноосібно.

Визначення "приватне" крім форми власності виявляє головну особливість правового становища підприємства цієї організаційної форми. Згідно із законодавством власник у цьому випадку є водночас підприємцем, власність і управління майном у приватному підприємстві не розмежовуються.

При передачі приватного підприємства від однієї особи до іншої фактично відбувається зміна його засновника - одна особа виходить зі складу засновників підприємства, а інша входить до нього. Одночасно вносяться відповідні зміни до статуту та реєструються за місцезнаходженням підприємства.

Джерелами формування майна приватного підприємства є: грошові й матеріальні внески засновника; доходи, отримані від реалізації продукції, а також від інших видів господарської діяльності; доходи від цінних паперів, кредити банків та інших кредиторів; придбання майна інших підприємств і організацій; безплатні або добровільні внески, пожертвування організацій, підприємств, громадян та інші джерела, не заборонені законом.

При утворенні приватного підприємства його майно формується на основі майна, що передається власником на баланс підприємства. Це переважно майновий пай, отриманий при виході з КСП. Законодавством не встановлено мінімального розміру статутного фонду приватного підприємства.

Як правило, приватне підприємство укладає з колишніми членами реструктуризованого КСП договори на оренду землі і майна. Це дозволяє зберегти цілісність значної частини землі і майна колишнього КСП та забезпечити їх використання як єдиного виробничого комплексу.

Відповідно до Законів "Про підприємництво" і "Про підприємства в Україні" функціонування приватного підприємства, здійснення ним підприємницької діяльності розпочинаються після державної реєстрації у встановленому

законом порядку. Підприємство діє на підставі статуту, затвердженого власником майна. На відміну від товариства з обмеженою відповідальністю, акціонерного товариства, кооперативу у випадку приватного підприємства оформлення установчим договором рішення власника майна про створення юридичної особи не вимагається - достатньо засвідчити таке рішення в заяві про державну реєстрацію.

Створення приватних підприємств дозволяє власнику самостійно приймати рішення з питань діяльності підприємства та нести відповідальність за наслідки такої діяльності, що дає можливість оперативно й ефективно керувати підприємством.

Відповідно до ст.ст. 114, 115, 116, 117 ГПК фермерське господарство є формою підприємництва громадян з метою виробництва, переробки та реалізації товарної сільськогосподарської продукції. Членами фермерського господарства не можуть бути особи, які працюють у ньому за трудовим договором (контрактом, угодою).

Відносини, пов'язані із створенням та діяльністю фермерських господарств, регулюються цим Кодексом, а також законом про фермерське господарство, іншими законами.

Орендним підприємством визнається підприємство, створене орендарем на основі оренди цілісного майнового комплексу існуючого державного або комунального підприємства чи майнового комплексу виробничого структурного підрозділу (структурної одиниці) цього підприємства з метою здійснення підприємницької діяльності. Орендарем є юридична особа, утворена членами трудового колективу підприємства чи його підрозділу, майновий комплекс якого є об'єктом оренди. Організація членів трудового колективу, зареєстрована як юридична особа, має переважне право на укладення договору оренди майна того підприємства (структурного підрозділу), де створено цю організацію. Орендодавцями щодо майнових комплексів, які належать до державної або комунальної власності, є Фонд державного майна України і його регіональні відділення, а також органи, уповноважені Верховною Радою Автономної Республіки Крим, місцевими радами управляти майном, що належить відповідно Автономній Республіці Крим або є у комунальній власності. Законом визначаються об'єкти державної та комунальної власності, на основі яких не можуть створюватися орендні підприємства. Передача в оренду майнових комплексів не припиняє права власності на це майно. Передавати цілісні майнові комплекси у суборенду забороняється. Орендар несе відповідальність за забезпечення цілісності і збереження майна, отриманого в оренду, і на вимогу орендодавця повинен відшкодувати завдані йому збитки. Орендоване підприємство може бути визнано банкрутом в порядку,

встановленому законом. Порядок укладення договору оренди майнового комплексу та інші питання створення і діяльності орендного підприємства регулюються цим Кодексом, іншими законами.

Підприємство з іноземними інвестиціями створене відповідно до вимог Господарського кодексу України, в статутному фонді якого не менш як десять відсотків становить іноземна інвестиція, визнається підприємством з іноземними інвестиціями. Підприємство набуває статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс. Іноземною інвестицією є цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Іноземні інвестиції можуть вкладатися в об'єкти, інвестування в які не заборонено законами України. Підприємства з іноземними інвестиціями мають право бути засновниками дочірніх підприємств, створювати філії і представництва на території України і за її межами з додержанням вимог законодавства України та законодавства відповідних держав. Законом можуть бути визначені галузі господарювання та/або території, в яких встановлюється загальний розмір участі іноземного інвестора, а також території, на яких діяльність підприємств з іноземними інвестиціями обмежується або забороняється, виходячи з вимог забезпечення національної безпеки. Правовий статус і порядок діяльності підприємств з іноземними інвестиціями визначаються цим Кодексом, законом про режим іноземного інвестування в Україні, іншими законодавчими актами. Іноземним підприємством є унітарне або корпоративне підприємство, створене за законодавством України, що діє виключно на основі власності іноземців або іноземних юридичних осіб, або діюче підприємство, придбане повністю у власність цих осіб.

Іноземні підприємства не можуть створюватися в галузях, визначених законом, що мають стратегічне значення для безпеки держави.

Діяльність філій, представництв та інших відокремлених підрозділів підприємств, утворених за законодавством інших держав, здійснюється на території України відповідно до законодавства України. Умови і порядок створення, вимоги до організації та діяльності іноземних підприємств визначаються цим Кодексом, законом про режим іноземного інвестування, іншими законами.

**Головний спеціаліст відділу
організації та контролю
за виконанням рішень
УДВС ГУЮ у Полтавській області
Н.В. Гречин**

Загальні умови виконання рішень про вселення стягувача

Відповідно до вимог статті 79 Закону України "Про виконавче провадження" (далі - Закон) державний виконавець перевіряє виконання рішення про вселення стягувача на наступний день після закінчення строку, встановленого частиною другою статті 25 Закону для самостійного виконання рішення.

У разі невиконання боржником рішення державний виконавець виконує його примусово.

Примусове вселення полягає у забезпеченні державним виконавцем безперешкодного входження стягувача у приміщення, зазначене у виконавчому документі, та його проживання (перебування) у ньому.

Державний виконавець зобов'язаний письмово повідомити боржника і стягувача про день і час примусового вселення. Боржник вважається повідомленим про примусове вселення стягувача, якщо повідомлення надіслано йому за адресою, за якою має здійснюватися вселення, чи іншою адресою, достовірно встановленою державним виконавцем. Відсутність боржника, повідомленого про день і час вселення, не є перешкодою для виконання рішення про вселення.

У разі якщо боржник перешкоджає виконанню рішення про вселення стягувача, на нього накладається штраф та застосовуються інші заходи, передбачені законом. При цьому вселення здійснюється у присутності понять із залученням працівників органів внутрішніх справ.

Про примусове вселення стягувача державний виконавець складає акт. Після складення акта вноситься постанова про закінчення виконавчого провадження.

У разі подальшого перешкоджання боржником проживанню (перебуванню) стягувача у приміщенні, в яке його вселено, стягувач має право звернутися до державного виконавця із заявою про відновлення виконавчого провадження. У такому разі державний виконавець має право повторно здійснити примусове вселення стягувача та накласти на боржника штраф у подвійному розмірі відповідно до статті 89 Закону. Виконавче провадження не відновлюється і повторно примусове вселення стягувача не здійснюється, якщо особа, яка перешкоджає його проживанню (перебуванню), не є боржником. Питання про вселення стягувача в такому разі вирішується в судовому порядку.

Заступник начальника відділу
ПВР УДВС
ГУЮ у Полтавській області
С.В. Круговий

Звернення стягнення на кошти боржника

Законом України "Про виконавче провадження" визначено, що виконавче провадження як завершальна стадія судового провадження та примусове виконання рішень інших органів (посадових осіб) - це сукупність дій органів і посадових осіб, визначених у цьому Законі, що спрямовані на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які провадяться на підставах, в межах повноважень та у спосіб, визначених цим Законом, іншими нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону та інших законів, а також рішеннями, що відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню.

Відповідно до Закону України "Про виконавче провадження" (далі-Закону) одним із заходів примусового виконання рішень є звернення стягнення на кошти та інше майно (майнові права) боржника, у тому числі якщо вони перебувають в інших осіб або належать боржникові від інших осіб.

Згідно статті 50 Закону стягнення за виконавчими документами звертається в першу чергу на кошти боржника у гривнях та іноземній валюті, інші цінності, у тому числі кошти на рахунках і вкладах боржника у банках та інших фінансових установах, на рахунки в цінних паперах у депозитаріях цінних паперів.

На кошти та інші цінності боржника, що знаходяться на рахунках, вкладах та на зберіганні у банках чи інших фінансових установах, накладається арешт.

Арешт поширюється також на кошти на рахунках, які будуть відкриті після винесення постанови про накладення арешту.

Готівкові кошти, виявлені у боржника, вилучаються.

У разі надходження повідомлення банку про наявність коштів на арештованих рахунках боржника державний виконавець направляє до установи банку платіжну вимогу яка оформляється у відповідності до вимог Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, для списання наявних коштів в рахунок погашення боргу.

Відповідно до пункту 4.1.2 Інструкції з організації примусового виконання рішень державні виконавці в процесі виконання рішення можуть вилучати готівкові кошти у боржника в національній та іноземній валютах. Приймання державними виконавцями грошей не дозволяється. Виявлені у боржника готівкові кошти вилучаються, про що державний виконавець складає акт вилучення готівки. Вилучення проводиться у присутності понять.

Цей акт складається у необхідній кількості примірників, з яких перший залишається у виконавчому провадженні, інші вручаються боржнику або його представнику, особі, у якій вилучено, під розписку в першому примірнику. У разі відмови боржника

(його представника) від підпису про це зазначається в акті вилучення готівки.

Вилучена готівка в національній та/або іноземній валюті не пізніше наступного робочого дня зраховується державним виконавцем на відповідний рахунок органу ДВС для покриття витрат на організацію та проведення виконавчих дій, покриття боргу за виконавчими документами та стягнення виконавчого збору, а також на повернення авансового внеску та стягнення штрафів, накладених державним виконавцем на боржника, якщо такі мали місце. Витрати, пов'язані із зрахуванням коштів на відповідний рахунок органу ДВС (комісія банку), є витратами на організацію та проведення виконавчих дій та покриваються за рахунок вилучених у боржника коштів. Документ, який підтверджує внесення коштів на відповідний рахунок органу державної виконавчої служби, приєднується до акта вилучення готівки та підшивається разом з актом до матеріалів виконавчого провадження.

Статтею 53 Закону передбачено порядок звернення стягнення на кошти в іноземній валюті, що у разі якщо кошти боржника в іноземній валюті розміщені на рахунках, внесках або на зберіганні у банку чи іншій фінансовій установі, що мають право на продаж іноземної валюти на внутрішньому валютному ринку, державний виконавець зобов'язує їх продати протягом семи днів іноземну валюту в сумі, необхідній для погашення боргу.

У разі якщо такі кошти розміщені у банку або іншій фінансовій установі, які не мають права на продаж іноземної валюти на внутрішньому валютному ринку, державний виконавець зобов'язує їх перерахувати протягом семи днів ці кошти до банку або іншої фінансової установи, які мають таке право, для їх реалізації відповідно до вимог частини першої цієї статті.

Коли в матеріалах виконавчого провадження наявне повідомлення банку про накладення арешту на кошти боржника в іноземній валюті державний виконавець списує ці кошти з рахунку боржника платіжною вимогою, яка оформляється у відповідності до вимог Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті.

У платіжній вимозі обов'язково зазначається сума коштів в іноземній валюті яку необхідно списати для задоволення вимог стягувача за виконавчим документом, при цьому в призначенні платежу зазначається, що іноземна валюта підлягає продажу на МВРУ за національну валюту відповідно до статті 53 Закону України "Про виконавче провадження".

Державний виконавець відділу
примусового виконання рішень
УДВС ГУЮ у Полтавській області
О.В. Міщанін

Виконання рішення про виселення боржника

Державний виконавець перевіряє стан виконання рішення про виселення боржника на наступний день після закінчення добровільно строку для самостійного виконання рішення наданого державним виконавцем.

У разі невиконання боржником рішення самостійно державний виконавець виконує його примусово.

Державний виконавець зобов'язаний письмово повідомити боржника про день і час примусового виселення. Боржник вважається повідомленим про примусове виселення, якщо повідомлення надіслано йому за адресою, за якою має здійснюватися виселення, чи за іншою адресою, достовірно встановленою державним виконавцем. Відсутність боржника, повідомленого про день і час виселення, під час виконання рішення не є перешкодою для виконання рішення.

Виселення полягає у звільненні приміщення, зазначеного у виконавчому документі, від особи (осіб), яка виселяється, її майна, домашніх тварин та у забороні такої особи користуватися цим приміщенням. Примусовому виселенню підлягають виключно особи, зазначені у виконавчому документі.

Виселення здійснюється у присутності понять за сприяння органів внутрішніх справ з обов'язковим описом майна державним виконавцем. Один примірник акта опису майна вручається під розписку боржнику. За необхідності державний виконавець в установленому законом порядку забезпечує зберігання майна боржника з покладенням пов'язаних з цим витрат на боржника.

У разі якщо виконання рішення здійснюється за відсутності осіб, які підлягають виселенню, державний виконавець зобов'язаний провести опис майна. Описане майно передається для відповідального зберігання особі, визначеній державним виконавцем.

Передане для зберігання майно боржника видається йому державним виконавцем

на підставі акта після відшкодування боржником витрат, пов'язаних із зберіганням такого майна. У разі якщо боржник відмовляється відшкодувати витрати, пов'язані із зберіганням майна, вони компенсуються за рахунок реалізації частини майна боржника.

Зберігання майна здійснюється протягом не більше двох місяців. Після закінчення двомісячного строку невитребуване майно реалізується в порядку, визначеному Законом України "Про виконавче провадження". Отримані від реалізації кошти, за вирахуванням понесених витрат, перераховуються боржнику. У разі якщо майно не було реалізовано, розпорядження ним здійснюється в порядку, встановленому для розпорядження безхазяйним майном.

Про виконання рішення про виселення боржника державний виконавець складає акт, що підписується особами, які брали участь у виконанні.

У разі якщо особі, яка підлягає виселенню, має бути надано інше житлове приміщення, державний виконавець надсилає відповідному житловому чи іншому органу повідомлення про строк виконання рішення щодо надання такого приміщення. У разі ненадання у визначений строк іншого житлового приміщення державний виконавець складає відповідний акт і звертається до суду з поданням про встановлення порядку подальшого виконання рішення. До вирішення судом зазначеного питання виконавчі дії не провадяться.

У разі якщо особа самостійно вселилася у приміщення, з якого вона була примусово виселена, повторне її виселення може бути здійснено державним виконавцем на підставі ухвали суду, який прийняв рішення про виселення. Виконавче провадження в такому разі підлягає поновленню за постановою державного виконавця.

**Старший державний виконавець
ВДВС Диканського РУЮ
С.О. Слинько**

Порядок реалізації арештованого державними виконавцями майна

Виконавче провадження як завершальна стадія судового провадження та примусове виконання рішень інших органів (посадових осіб) - це сукупність дій органів і посадових осіб, визначених у Законі України "Про виконавче провадження", що спрямовані на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які провадяться на підставах, в межах повноважень та у спосіб, визначених цим Законом, іншими нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону та інших законів, а також рішеннями, що відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню (далі - рішення).

Одним із заходів примусового виконання рішень є звернення стягнення на майно (майнові права) боржника. Порядок реалізації майна на яке в ході виконання виконавчого документа звернено стягнення визначено Законом України "Про виконавче провадження" та Інструкцією з організації примусового виконання рішень. Після підготовки необхідних для реалізації майна документів державний виконавець передає їх до відповідного регіонального органу ДВС для здійснення заходів щодо передачі майна на реалізацію та організації конкурсу"

Передача арештованого майна на реалізацію здійснюється на конкурсних засадах.

Реалізація арештованого державними виконавцями майна здійснюється відповідно до Порядку реалізації арештованого майна, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 15.07.99 № 42/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 19.07.99 за № 480/3773 (із змінами). Тимчасового положення про порядок проведення прилюдних торгів з реалізації арештованого нерухомого майна, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 27.10.99 № 68/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України за № 745/4038 (із змінами), Правил комісійної торгівлі непродовольчими товарами, затверджених наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків України від 13.03.95 № 37, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 22.03.95 за № 79/615 (із змінами).

Реалізація арештованого майна, крім майна, вилученого з обігу згідно із законом та цінних паперів, ювелірних та інші побутових виробів із золота, срібла, платини і металів платинової групи, дорогоцінного каміння і перлів, а також лема і окремих частини таких виробів, здійснюється шляхом продажу на прилюдних торгах, аукціонах або на комісійних умовах.

Рухоме майно, вартість якого не перевищує сто п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів в доході громадян, товари побутового вжитку, а також інше рухоме майно (у разі якщо стягувач не заперечує протни цього реалізуються на комісійних умовах.

Нерухоме майно, транспортні засоби, повітряні, морські та річкові судна реалізуються виключно на прилюдних торгах (аукціонах).

Нереалізоване майно на прилюдних торгах, аукціонах або на комісійних умовах протягом двох місяців майно підлягає уцінці державним виконавцем, що проводиться в десятиденний строк з дня визнання прилюдних торгів чи аукціону такими, що не відбулися, або закінчення двомісячного строку реалізації майна на комісійних умовах. Майно може бути уцінене не більш, як на 30 відсотків. У разі нереалізації майна в місячний строк з дня проведення уцінки воно повторно уцінюється в такому самому порядку, але не більш, як на 50 % початкової вартості майна,

(початок, продовження на ст.23)

Порядок оскарження дій арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) у процесі провадження господарської діяльності

Арбітражний керуючий є обов'язковим учасником провадження у справі про банкрутство. Через нього здійснюється зв'язок між сторонами, господарським судом та іншими учасниками по справі.

Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" (далі - Закон) встановлено, що арбітражний керуючий - це фізична особа, яка має ліцензію, видану в установленому законодавством порядку, та діє на підставі ухвали господарського суду. У різних судових процедурах він називається розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором. Закон дозволяє участь одній особі в якості арбітражного керуючого на всіх стадіях судового процесу, однак це можуть бути і різні люди.

При реалізації своїх прав і обов'язків арбітражний керуючий зобов'язаний діяти сумлінно та розумно з урахуванням інтересів боржника та його кредиторів. На жаль, законодавець не присвятив оскарженню дій арбітражного керуючого окремої статті в Законі і не прописав чіткого алгоритму дій для скаргників, проте аналізуючи законодавство України в цілому, можна прийти до висновку, що контроль за діями арбітражних керуючих здійснюють:

- господарський суд - шляхом усунення арбітражного керуючого від виконання ним повноважень у зв'язку з невиконанням чи неналежним виконанням своїх обов'язків;

- Міністерство юстиції України (далі - МЮУ) і його територіальні органи, якими є головні управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі - шляхом анулювання ліцензії згідно Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів), затвердженого наказом МЮУ 14.10.11 №3177/5, зареєстрованого в МЮУ 17 жовтня 2011 року за №1197/19935 (далі - Порядок).

Кожний захід по оскарженню дій арбітражного керуючого відрізняється не тільки органом контролю і способом притягнення до відповідальності, а також ініціаторами оскарження, наслідками настання відповідальності.

Саме з причини існування різниці між способами впливу на неправомірну поведінку арбітражних керуючих, пропонуємо детальніше розглянути порядок оскарження дій арбітражних керуючих через господарський суд і Міністерство

юстиції України.

Оскарження дій арбітражного керуючого через господарський суд.

Робота арбітражного керуючого з самого початку проходить у справі про банкрутство під контролем комітету кредиторів і господарського суду. Здійснення угод, встановлення нового порядку реалізації майна в ліквідаційній процедурі, узгодження плану санації, звітування арбітражних керуючих здійснюються через комітет кредиторів. Частиною 8 ст. 16 Закону встановлено, що до компетенції комітету кредиторів належить прийняття рішення, в тому числі про звернення до господарського суду з клопотанням про припинення повноважень арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) та про призначення нового арбітражного керуючого.

Проте, господарський суд не позбавлений права за власною ініціативою припинити повноваження ліквідатора при отриманні ним інформації про неналежне виконання ліквідатором своїх обов'язків. Така інформація може бути надана суду як учасниками провадження у справі, так і правоохоронними органами.

Господарський суд за власною ініціативою може усунути арбітражного керуючого від виконання ним своїх обов'язків на будь-якій стадії банкрутства. У відповідності до ч.9 ст. 3-1 Закону невиконання або неналежне виконання обов'язків, покладених на арбітражного керуючого, що не мало наслідків завдання значної шкоди боржнику чи кредиторам, може бути підставою для усунення арбітражного керуючого від виконання ним своїх обов'язків, про що господарський суд вносить ухвалу.

Так, в одній справі, арбітражний керуючий у ліквідаційній процедурі продав підприємцю недобудоване приміщення середньої школи, тоді як відповідно до вимог ст. 26 Закону зазначений об'єкт соціальної сфери слід було передати до комунальної власності територіальної громади. Такі випадки мають кваліфікуватись господарським судом як неналежне виконання обов'язків, покладених на арбітражного керуючого згідно із Законом. При цьому суд може вирішити питання про усунення арбітражного керуючого незалежно від позиції комітету кредиторів.

Таким чином, комітет кредиторів має право ініціювати перед господарським судом питання усунення арбітражного керуючого від виконання ним своїх обов'язків, проте остаточне рішення з цього питання приймає тільки господарський суд.

При цьому необхідно враховувати особливості притягнення до відповідальності арбітражного керуючого на кожній стадії банкрутства.

Так, на стадії розпорядження майном боржника ст. 13 Закону передбачено, що арбітражний керуючий, здійснюючи обов'язки розпорядника майна, несе відповідальність за неналежне виконання своїх повноважень відповідно до законодавства.

У відповідності до п. 6.2 рекомендацій Президії Вищого господарського суду України № 04-5/1193 від 04.06.04 повноваження розпорядника майна можуть бути припинені судом достроково згідно ч. 9 ст. 3-1 Закону за заявою сторін або інших учасників провадження у справі у разі встановлення фактів невиконання або неналежного виконання арбітражним керуючим своїх обов'язків.

Крім того, згідно ч.4 ст. 215 Господарського кодексу України неправомірні дії у процедурах неплатоспроможності, пов'язані з розпорядженням майном боржника, що завдали істотної шкоди інтересам кредиторів та держави, тягнуть за собою кримінальну відповідальність винних осіб відповідно до закону.

Отже, на стадії розпорядження майном законодавець передбачив нагляд за діями арбітражних керуючих не тільки з боку господарського суду і комітету кредиторів, а й посилену спеціальною нормою закону відповідальність арбітражного керуючого за завдану шкоду.

На стадії ліквідації контроль за діями арбітражного керуючого посилюється шляхом збільшення кількості суб'єктів оскарження дій арбітражного керуючого.

Крім комітету кредиторів (право ініціювання питання усунення арбітражного керуючого від виконання функцій ліквідатора передбачено ч. 13 ст. 30 Закону) і, власне, господарського суду до числа ініціаторів оскарження пунктом 4 ст. 25 Закону включено:

- власника майна (орган, уповноважений управляти майном);
- кожного кредитора особисто;
- особу, яка, посилаючись на свої права власника або іншу підставу, передбачену Законом чи договором, оспорує правомірність віднесення майнових активів або коштів до ліквідаційної маси;
- особу, яка відповідає за зобов'язаннями банкрута.

Проте, незалежно від стадії банкрутства, ініціаторів оскарження дій арбітражного керуючого, необхідно брати до уваги і керуватися на практиці тим, що

дії арбітражного керуючого не оскаржуються в позовному провадженні. На дії арбітражного керуючого подається скарга і тільки на стадії ліквідації банкрута. У відповідності до постанови Вищого господарського суду України від 08 квітня 2003 року по справі №5/4/13 Б оскарження дій арбітражного керуючого в позовному провадженні господарського суду Законом не передбачено.

Оскарження дій арбітражного керуючого через Міністерство юстиції України

Міністерство юстиції України має розроблену систему контролю за роботою тих, кому воно видало ліцензію для здійснення функцій арбітражного керуючого. Одним із засобів контролю є проведення планових і позапланових перевірок.

Періодичність здійснення планових перевірок визначається відповідно до вимог Критеріїв оцінки ступеня ризику від провадження господарської діяльності арбітражними керуючими (розпорядниками майна, керуючими санацією, ліквідаторами) з визначенням періодичності здійснення заходів державного нагляду (контролю), затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.08 №747, і встановлюється наказом Міністерства юстиції України.

Позапланові перевірки здійснюються органами державного контролю на підставах, визначених Законами України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності", "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" та наказу МЮУ 14.10.11 №3177/5, "Про затвердження Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів)", зареєстрованого в МЮУ 17 жовтня 2011 року за №1197/19935.

Однією із підстав проведення позапланової перевірки є звернення фізичних та юридичних осіб (письмові повідомлення, заяви, скарги, звернення, листи тощо) до МЮУ про порушення ліцензіатом Ліцензійних умов провадження господарської діяльності арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів), затверджених наказом МЮУ 14.10.11 №3176/5, зареєстрованого в МЮУ 17.10.11 за №1196/19934 (далі - Ліцензійні умови).

Іншою підставою для проведення позапланової перевірки є ухвала господарського суду про невиконання або неналежне виконання обов'язків, покладених на арбітражного керуючого, направлена до державного органу з питань банкрутства.

Строк проведення позапланової перевірки не може перевищувати двох робочих днів. Продовження цього строку законодавством не допускається.

Результати перевірки оформлюється у вигляді акта.

Підставою для анулювання ліцензії відповідно до ст. 21 Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" є акт про неможливість арбітражного керуючого забезпечити виконання Ліцензійних умов. Неможливістю ліцензіата забезпечити виконання Ліцензійних умов, зокрема, вважаються:

- установа факту злісного систематичного невиконання арбітражним керуючим своїх повноважень;
- установа фактів неналежного виконання арбітражним керуючим своїх повноважень, що спричинили значної матеріальної шкоди боржнику (банкруту), кредиторам боржника (банкрута);
- набрання законної сили обвинувальним вироком щодо арбітражного керуючого за вчинення корисливого злочину або яким арбітражному керуючому заборонено здійснювати цей вид господарської діяльності чи займати керівні посади.

Рішення про анулювання ліцензії приймає Міністерство юстиції України протягом 10 робочих днів з дати встановлення підстав для анулювання. Зазначене рішення набирає чинності через 30 днів з дати його прийняття. Протягом цього періоду арбітражний керуючий має право на оскарження рішення МЮУ щодо анулювання ліцензії до Експертно-апеляційної ради при спеціально уповноваженому органі з питань ліцензування.

Рішення про анулювання ліцензії може бути оскаржене в судовому порядку.

Зважаючи на права господарського суду і Міністерства юстиції України в аспекті оскарження дій арбітражних керуючих, важливо зазначити, наскільки прискіпливо має відноситись господарський суд в питаннях призначення і припинення повноважень арбітражних керуючих, а Міністерство юстиції України - при обранні кандидатури арбітражного керуючого.

Оскільки інститут притягнення до відповідальності арбітражних керуючих виявився на практиці далеким від досконалого, господарський суд, як і Міністерство юстиції України, має оперативнів реагувати на звернення учасників провадження у справі, які стосуються неправомірних дій арбітражного керуючого. Від особи арбітражного керуючого, її професійних та моральних якостей залежить ефективність проведення судових процедур банкрутства.

**Головний спеціаліст
відділу з питань банкрутства
ГУЮ у Полтавській області
О.О. Войтова**

(продовження, початок на ст.21)

У разі якщо в місячний строк з дня проведення повторної уцінки майно не реалізовано на прилюдних торгах, аукціонах або на комісійних умовах, державний виконавець повідомляє про це стягувану і пропонує йому вирішити питання про залишення за собою нереалізованого майна, крім майна, конфіскованого за рішенням суду.

У разі якщо стягувач у п'ятнадцятиденний строк з дня от собою нереалізоване майно, він зобов'язаний у п'ятнадцятиденний строк з дня надходження до державного виконавця відповідного повідомлення внести на відповідний рахунок для обліку депозитних сум органу державної виконавчої служби різницю між початковою вартістю нереалізованого майна та сумою коштів, що підлягають стягненню на його користь, якщо початкова вартість нереалізованого майна перевищує суму боргу, яка підлягає стягненню за виконавчим документом.

За рахунок перерахованих стягувачем коштів оплачуються витрати, пов'язані з організацією та проведенням виконавчих дій, задовольняються вимоги інших стягувачів та стягується виконавчий збір і штрафи, а залишок коштів повертається боржникові.

Слід зазначити, що майно передається стягувану за ціною, що дорівнює початковій вартості майна, за якою воно передавалося на реалізацію.

Про передачу майна стягувану в рахунок погашення боргу державний виконавець виносить постанову, яка затверджується начальником відділу, якому він безпосередньо підпорядкований.

За фактом такої передачі державний виконавець складає акт. Постанова та акт є підставами для подальшого оформлення стягувачем права власності на це майно.

Продаж арештованого майна припиняється у разі якщо від продажу частини майна виручено суму, достатню для задоволення вимог стягувана, сплати виконавчого збору, відшкодування витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій, а також сплати штрафу.

Після реалізації арештованого майна чи його передачі стягувану в рахунок погашення боргу всі арешти та заборони з такого майна знімаються не пізніше наступного робочого дня після його передачі новому власнику.

**Завідувач сектору аналітики
та статистики управління
ДВС ГУЮ у Полтавській області
О.Ю. Дрозд**